

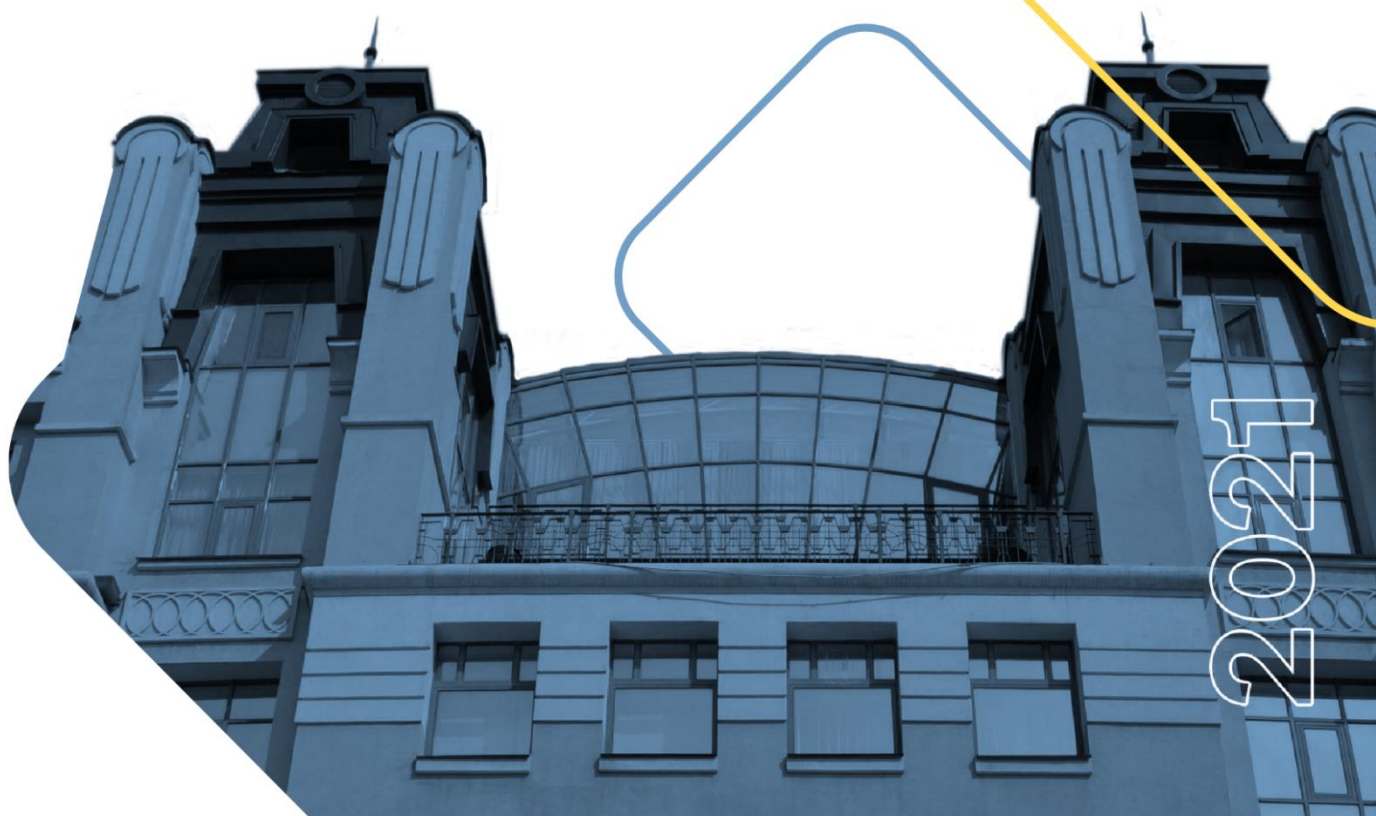

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОКАЗНИКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В 2022 РОЦІ

ПІДПУНКТ 12¹ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 38 БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

2021

Зміст

ВСТУП	3
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗМІНАМИ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	4
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА ГАРАНТОВАНИМ ДЕРЖАВОЮ БОРГОМ.....	10
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	13
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕВИКОНАННЯМ ПЛАНУ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА	30
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ СФЕРОЮ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	31
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯМ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	33
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	34
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО, ПРИРОДНОГО ТА ІНШОГО ХАРАКТЕРУ.....	35
ДОДАТОК 1 «ПЕРЕЛІК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, З ЯКИМИ МОЖУТЬ БУТИ ПОВ'ЯЗАНІ НАЙБІЛЬШІ ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ»	37

ВСТУП

Фіскальними ризиками є чинники, які можуть призводити до відхилення доходів, видатків, дефіциту державного бюджету та державного боргу від запланованих показників.

Повне представлення інформації про наявні фіскальні ризики у сфері державних фінансів підвищує ступінь обґрунтованості рішень під час проведення бюджетної політики і створює підґрунтя для вжиття адекватних заходів, спрямованих на мінімізацію можливого негативного впливу на бюджетні показники та забезпечення повного і вчасного фінансування основних зобов'язань держави.

У цьому документі, підготовленому відповідно до вимог підпункту 12¹ пункту 1 статті 38 Бюджетного кодексу України, зазначається про фіскальні ризики, до яких можуть бути чутливими державні фінанси в Україні у 2022 році, та наводяться рекомендації щодо заходів, яких слід вживати органам державної влади та іншим інституціям з метою мінімізації впливу таких ризиків на бюджетні показники.

Матриця оцінки фіскальних ризиків за джерелами їх виникнення у 2022 році

ПОТЕНЦІЙНИЙ ФІСКАЛЬНИЙ ВПЛИВ	Високий ($>0,5\% \text{ ВВП}$)			Діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки
	Середній ($0,1\% - 0,5\% \text{ ВВП}$)		Макроекономічне середовище Управління державним боргом та гарантованим державою боргом	Фінансовий сектор Невиконання плану надходжень від приватизації державного майна Сфера пенсійного забезпечення
	Низький ($<0,1\% \text{ ВВП}$)	Державно-приватне партнерство Надзвичайні ситуації		
		<i>Низька</i> ($< 33\%$)	<i>Середня</i> ($33\% - 66\%$)	<i>Висока</i> ($> 66\%$)
ІМОВІРНІСТЬ НАСТАННЯ ФІСКАЛЬНОГО РИЗИКУ				

Джерело: Міністерство фінансів України.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗМІНАМИ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1. Ризики макроекономічного прогнозу на 2021 рік

Ситуація в економіці у 2021 році продовжує перебувати під впливом розповсюдження пандемії COVID-19 на тлі поширення нових штамів коронавірусу, триваючої кампанії вакцинації та зростаючого рівня адаптації суспільства до існування в нових умовах.

Найбільші відхилення поточного стану економіки та очікуваних показників пов'язані із суттєвими розбіжностями у показниках зовнішнього сектору економіки (зокрема, світових цін на ключові товари вітчизняного експорту), які є припущенням для макроекономічного прогнозу.

На дещо гірші, ніж очікувалось раніше, показники розвитку економіки у I півріччі 2021 року вплинули:

- ✓ запровадження карантинних обмежень на початку року (упродовж I кварталу 2021 року в Україні було впроваджено черговий «локдаун» (з 08 по 24 січня включно), перехід до норм адаптивного карантину (лютий – перша декада березня) та чергове посилення карантинних заходів в окремих регіонах наприкінці березня;

- ✓ розповсюдження пандемії на тлі виникнення нових штамів вірусу та затримок із початком кампанії вакцинації;

- ✓ більш пізній старт збиральної компанії у сільському господарстві у поточному році.

Разом з тим більша частина ризиків, пов'язаних із змінами у макроекономічному середовищі, які були ідентифіковані під час розроблення бюджету на 2021 рік, не справдилась, або справдилась лише частково, і суттєвого впливу на макроекономічну ситуацію у поточному році не мала. Детальний опис справдження макроекономічних ризиків у поточному році наведено у таблиці.

Матриця справдження ризиків, пов'язаних із змінами у макроекономічному середовищі

№ з/п	Ризики, зазначені у минулорічній оцінці фіскальних ризиків	Справдження
1	Значне зниження обсягів транзиту природного газу з Російської Федерації територією України Оцінка впливу «мінус» 0,6 в. п.	<p>Частково справдилось.</p> <p>На фоні будівництва нових транзитних потужностей спостерігається поступове зниження обсягів транзиту природного газу територією України. Так, після запуску Турецького Потіку 1 та 2 транзит до Туреччини, Греції та Болгарії повністю перейшов з України до нових газогонів.</p> <p>А з 01 квітня 2021 року і постачання газу до Румунії повністю забезпечується зі сторони Болгарії через Турецький Потік 2.</p> <p>Однак відтермінування реалізації Північного потоку 2 та наявність чинного контракту між «Нафтогазом» та «Газпромом» до 2024 року не дозволяє повністю перенести транзит природного газу з території України на інші газогони.</p> <p>За даними ТОВ «Оператор ГТС України», транзит природного газу через газотранспортну систему України в січні – червні 2021 року становив 21,7 млрд куб. м, що на 13% менше ніж за аналогічний період 2020 року (24,9 млрд куб. м).</p>

2	Посилення гібридних загроз національній економіці з боку Російської Федерації Оцінка впливу «мінус» 0,2 в. п.	Не справдилосьь.
3	Формування суттєвого дисбалансу на ринку праці, скорочення зайнятості Оцінка впливу «мінус» 1,1 в. п.	Частково справдилосьь. У I кварталі 2021 року на ринок праці все ще негативно впливало тимчасове обмеження економічної діяльності певних секторів, та, відповідно, зменшення попиту на певні товари й послуги вітчизняних підприємств в Україні та за кордоном, що відповідним чином зменшувало потребу в робочій силі. Так, бізнес обережно ставився до найму працівників, а люди – до пошуку роботи через негативні очікування щодо нових хвиль пандемії та пов'язаних з ними обмежень. Водночас криза, спричинена COVID-19, здійснила революцію на ринку праці України та світу, активізуючи розширення різних варіантів віддаленої роботи. Також відбувалося збереження трудових прав за працівниками та прав внутрішньо переміщених осіб у період дії карантинних обмежень, що певним чином пом'якшувало ситуацію на ринку праці.
4	Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження доступу до міжнародних ринків капіталів Оцінка впливу «мінус» 0,7 в. п.	Не справдилосьь. Монетарне пом'якшення з боку ключових центробанків світу значно покращило умови та доступ країн з економікою, що розвивається, до міжнародних ринків капіталу.
5	Отримання низького врожаю зернових культур. Оцінка впливу «мінус» 0,9 в. п.	Не справдилосьь.

Джерело: розрахунки Міністерства економіки України.

2. Сценарії макроекономічного прогнозу на 2022 рік

Базовий сценарій прогнозу

Базовий сценарій макроекономічного прогнозу передбачає відновлення економіки вже у 2021 році після значних втрат, що були зафіксовані у 2020 році внаслідок пандемії COVID-19, а також поступове прискорення економічного зростання у середньостроковому періоді.

Драйверами подальшого відновлення економічної активності в країні виступатиме як внутрішній, так і зовнішній попит. Відновлення економіки відбуватиметься на фоні прискорення інфляційної динаміки у короткостроковій перспективі, викликаного переважно дією тимчасових зовнішніх факторів, однак на середньостроковому горизонті очікується повернення споживчої інфляції до меж цільового коридору НБУ [5 відсотків \pm 1 в. п.].

Базовий сценарій прогнозу розрахований виходячи з припущень щодо подальшого пом'якшення карантинних обмежень як в Україні, так і в світі, та збереження сприятливої для України цінової кон'юнктури на світових товарних ринках.

На економічний розвиток у прогнозний постпандемічний період матиме вплив як комплекс антикризових заходів, вжитих Урядом для подолання негативних наслідків пандемії COVID-19, так і активна реалізація реформ відповідно до пріоритетів, визначених у стратегічних документах Уряду, зокрема у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України та Національній економічній стратегії на період до 2030 року.

Як результат, за базовим сценарієм у 2022 році прогнозується:

- зростання ВВП на рівні 3,8 відсотка;
- зростання ІСЦ (у розрахунку грудень до грудня) на рівні 6,2 відсотка;

- обсяг прибутку прибуткових підприємств на рівні 1 199,4 млрд гривень;
- обсяг фонду оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців на рівні 1 606,1 млрд гривень;
- рівень безробіття на рівні 8,5 відсотка;
- зростання обсягу експорту товарів та послуг на 6,5 відсотка;
- зростання обсягу імпорту товарів та послуг на 9,2 відсотка.

Альтернативні сценарії економічного розвитку

Відповідно до норм Бюджетного кодексу у частині здійснення загальної оцінки фіскальних ризиків, зокрема, пов'язаних із змінами у макроекономічному середовищі, макроекономічний прогноз містить оцінку можливих альтернативних сценаріїв розвитку для України, які, як і базовий сценарій, сформовано з врахуванням наслідків поширення пандемії COVID-19.

Альтернативний сценарій розвитку економіки України, як і базовий сценарій, сформовано з урахуванням постпандемічного розвитку економіки. У прогностичному періоді економіка України, як і економіки інших країн, розвиватимуться з урахуванням необхідності вирішення трьох визначальних проблем, а саме, подолання пандемії COVID-19, внутрішньої та світової рецесії та їх наслідків, реформування економік на шляху адаптації до нових трендів розвитку.

Незважаючи на те, що в більшості країн світу йде вакцинація від COVID-19, поява нових штамів вірусу, більш заразних, викликає значну занепокоєність. Так, наприклад, після виявлення британської, південноафриканської і бразильської мутації коронавірусу в США виявлено ще два нові варіанти, які очевидно не були привнесені ззовні, а отримали розвиток всередині країни. Мутує вірус і в Індії.

За таких умов висока невизначеність продовжує оточувати світові економічні перспективи, насамперед пов'язані із перебігом пандемії COVID-19. На противагу базовому сценарію, за цим альтернативним сценарієм припускається, що певної стабілізації ситуації із поширенням вірусу вдасться досягти лише мірою набуття природного імунітету. Ймовірність цього сценарію оцінюється вище середньої.

Відповідно, за цим сценарієм світова економіка буде відновлюватися відносно повільними темпами, оскільки мотиви обережності у поведінці всіх суб'єктів (населення, бізнесу, інвесторів) домінуватимуть ще тривалий час. Вірогідним є і повторення у ряді країн «локдаунів». Пригнічений світовий попит триматиме ціни на основні експортні позиції на низькому рівні із незначними коливаннями. Лише у другій половині 2023 року ситуація почне суттєво покращуватись.

Пригніченою, знову таки з мотивів обережності в умовах триваючої невизначеності, залишатиметься й інвестиційна активність, що реалізується як посередництво внутрішніх каналів, так і зовнішніх. Не очікується значного притоку прямих іноземних інвестицій, не будуть активними приватизаційні процеси та кредитування, лишатимуться на паузі й інвестиційні проекти бізнесу.

Отже, враховуючи динаміку щонайменше двох складових попиту (експорту та інвестицій) за альтернативним сценарієм ефект потужного відновлення ВВП буде посунутий у часі.

Загалом, за цим сценарієм лише з 2023 року інвестиційний попит випереджатиме інші складові попиту і перевищить рівень докризового 2019 року.

Збереження високої витратності виробництва на тлі помірних темпів зростання світових цін на основні експортні товари в умовах мінімальної різниці між ціною та собівартістю національної продукції, більшої енергомісткістю та матеріаломісткістю української продукції, призведе до того, що отримані кошти, в основному, спрямовуватимуться на забезпечення поточних потреб, зокрема оплати праці, темпи зростання якої будуть дещо нижчими за темпи базового сценарію. За таких умов підприємства будуть змушені посилити політику раціоналізації витрат з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, що стримуватиме зниження безробіття.

Загальний характер формування інфляційного тренду визначатиметься повільністю економічних процесів, що віддзеркалюватиметься у стриманій інфляційній динаміці.

Як наслідок, за цим сценарієм прогнозується вихід на допандемічний рівень розвитку за підсумками лише 2023 року. Зростання ВВП у 2022 році сповільниться до 2,6 відсотка.

Основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України та окремі припущення прогнозу на 2022 рік за різними сценаріями

Назва показника	Базовий сценарій	Альтернативний сценарій
Валовий внутрішній продукт:		
номінальний, млрд грн	5 368,7	5 579,7
% до попереднього року	103,8	102,6
Індекс споживчих цін:		
у середньому до попереднього року, %	107,2	107,3
грудень до грудня попереднього року, %	106,2	106,4
Індекс цін виробників промислової продукції, у середньому до попереднього року, %	107,9	109,7
Рівень безробіття населення у віці 15 – 70 років за методологією Міжнародної організації праці, % до робочої сили відповідної вікової групи	8,5	8,9
Сальдо торговельного балансу (за методологією платіжного балансу), млн доларів США	-8 595	-8 330
Експорт товарів та послуг (за методологією платіжного балансу), млн доларів США	70 286	69 333
Експорт товарів та послуг, % до попереднього року	106,5	105,1
Імпорт товарів та послуг (за методологією платіжного балансу), млн доларів США	78 881	77 663
Імпорт товарів та послуг, % до попереднього року	109,2	107,5
Окремі припущення		
Обмінний курс гривні до долара США, гривень за долар США		
<i>у середньому за період</i>	28,6	28,4
<i>на кінець періоду</i>	28,7 [±1]	28,9 [±1]
Зовнішні умови		
Середньорічна ціна на нафту марки Brent, дол США за барель	65 [±5]	47 [±5]
Середньорічна ціна на імпортований природний газ, дол США за 1 тис куб м	220 [±5]	203 [±5]
Індекс світових цін на базові метали, середньорічний приріст/зниження, %	"-6,6 [±2]	"-7,0 [±2]
Світова ціна на залізні руди, середньорічний приріст/зниження, %	"-25,9 [±2]	"-28,8 [±2]
Світова ціна на добрива (мочевина), середньорічний приріст/зниження, %	1,3 [±2]	"-2,3 [±2]
Світова ціна на кукурудзу, середньорічний приріст/зниження, %	1,0 [±2]	"-2,2 [±2]
Світова ціна на пшеницю, середньорічний приріст/зниження, %	1,3 [±2]	"-2,8 [±2]

Джерело: Міністерство економіки України.

Окремі макроекономічні ризики (шоки)

Основні ризики макроекономічного середовища та оцінка їх впливу на основні макроекономічні показники

Крім ризику поширення пандемії COVID-19, наслідки якого окреслено в альтернативному сценарії, також існує ряд інших ризиків та викликів, які супроводжують вітчизняну економіку впродовж тривалого періоду та можуть позначитися на відхиленні показників основного сценарію прогнозу.

Їх умовно можна поділити на дві групи за двома критеріями.

До першої групи відносяться ризики, які характерні виключно для України, є передбачуваними (вже мали місце у минулому або існує висока вірогідність їх настання в майбутньому) із зрозумілими наслідками. Ці ризики можуть спричинити «шок» для економіки у будь-який рік із середньостроковою перспективою із різною вірогідністю та ступенем впливу на економіку.

Серед ризиків, що відносяться до першої групи, слід віднести: посилення гібридних загроз національній безпеці України, у тому числі активну збройну агресію з боку Російської Федерації на сході країни, вихід нерезидентів із ОВДП, згорання іноземними компаніями інвестиційних планів, збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі, посилення неплатоспроможності суб'єктів економічної діяльності, отримання низького врожаю зернових культур.

З іншого боку, існують менш передбачувані ризики динамічного характеру (наразі чітко не ідентифікуються і можуть змінювати джерела формування ризиків, механізми їх поширення та наслідки впливу), які наразі формуються як нові глобальні тренди, більшість з яких матимуть довгостроковий характер для світової економічної системи, у тому числі і для України.

Серед ризиків, що відносяться до другої групи, слід виділити посилення глобальної конкуренції, нова хвиля технологічних змін, загострення конкуренції у світі за людський капітал, наростання екологічної кризи.

Матриця оцінки ризиків

№ з/п	Ризик / Явище	Оцінка впливу у разі реалізація ризику / явища і економічні наслідки	Шок припущення / Результати оцінки*
1	Посилення гібридних загроз національній безпеці України, у тому числі активна збройна агресія з боку Російської Федерації на сході країни	Помірний. Суттєве зменшення обсягу зовнішньої торгівлі, збільшення витрат на логістику промисловими (зокрема, металургійного виробництва) та агропідприємствами, зниження рівня інвестиційної привабливості країни.	Зменшення обсягу зовнішньої торгівлі з РФ на 15 відсотків або 300 млн доларів США. ВВП – втрата 0,2 в. п.
2	Вихід нерезидентів із ОВДП	Помірний. Тиск на валютний ринок у бік девальвації гривні та формування негативних очікувань щодо інвестиційних процесів в цілому.	Підвищення рівня доходності ОВДП у середньому на 3 в. п. ВВП – втрата 0,1 в. п.
3	Згорання іноземними компаніями інвестиційних планів	Помірний. Вимушене згорання модернізаційних процесів, зниження ділової активності суб'єктів господарювання, інвестиційної привабливості економіки, що стримуватиме структурну перебудову та якісне економічне оновлення, збільшуватиме безробіття внаслідок уповільнення процесів створення нових робочих місць.	Зменшення ВНОК на 1 млрд доларів США. ВВП – втрата 0,7 в. п.
4	Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі	Помірний. Дефіцит фінансових ресурсів, у першу чергу, в корпоративному секторі, що стримуватиме розвиток підприємств	Втрата 1 в. п. кредитних ресурсів у структурі фінансування капітальних інвестицій

№ з/п	Ризик / Явище	Оцінка впливу у разі реалізація ризику / явища і економічні наслідки	Шок припущення / Результати оцінки*
		(насамперед середніх та малих) та, відповідно, звужуватиме ділову активність в економіці та знижуватиме їх конкурентоспроможність в умовах недофінансування інвестиційних проєктів.	(або 4 млрд гривень). ВВП – втрата 0,1 в. п.
5	Посилення неплатоспроможності суб'єктів економічної діяльності	Помірний. Скорочення рівня зайнятості та зростання кількості безробітних внаслідок скорочення штатів підприємств або їх повної ліквідації. Зменшення заробітних плат та/або підвищення рівня цін підприємствами з метою покриття боргових зобов'язань.	Скорочення кількості зайнятих на 1% або близько на 150 тис осіб. ВВП – втрата 1 в. п.
6	Отримання низького врожаю зернових культур	Помірний. Зменшення експортної спроможності аграрного сектору та, відповідно, валютних надходжень від експорту, падіння виробництва у переробній промисловості, дефіцит продовольчих товарів на внутрішньому ринку та зростання споживчих цін на харчові продукти, що займають значну частку у споживчому кошику.	Втрати для експорту оцінюються на рівні близько 1,2 млрд доларів США. ВВП – втрата 0,6-0,8 в. п.

* Оцінка реалізації ризику розрахована шляхом шокування певних припущень в одному з прогнозних років на базі показників за основним сценарієм прогнозу. Ризики, наведені у Матриці оцінки ризиків, були оцінені в рамках проведення дискусії з макроекономічного прогнозування (Консенсус-прогнозу, квітень 2021 року). Відносна ймовірність наведених ризиків являє собою суб'єктивну оцінку ("низька / помірна" вказує на ймовірність менше 30 відсотків, "середня" – ймовірність від 30 до 50 відсотків і "висока" – ймовірність 50 відсотків і вище).

Джерело: Міністерство економіки України.

Аналіз впливу шоків макроекономічного середовища на бюджетні показники

Оцінку впливу агрегованих макроекономічних показників на зміну бюджетних показників проведено за допомогою коефіцієнтів еластичностей окремих статей зведеного бюджету за реальним ВВП (у %) (див. таблицю).

Коефіцієнти еластичності окремих видів доходів бюджету за ВВП (у %)

Змінні	Україна*		Довідково: еластичність показників в наслідок зміни ВВП на 1% для країн ОЕСР **
	Еластичність показника в наслідок зміни ВВП на 1% (в короткостроковому періоді)	Еластичність показника в наслідок зміни ВВП на 1% (в довгостроковому періоді)	
Доходи бюджету	0,7	1,2	-
ПДФО	0,7	0,9	1,3
ПДВ на імпорт	1,2	2,7	1,0
Податок на прибуток підприємств	1,6	1,7	1,5
Ввізне мито	1,7	0,9	1,0
Акцизний податок	0,7	0,6	1,0

Джерело: * - Vdovychenko A. Estimating the Fiscal Impulse in Ukraine Visnyk of the National Bank of Ukraine No. 245 (2018)

** - Girouard N., André C. (2005). Measuring Cyclicallyadjusted Budget Balances for OECD Countries. OECD Economics Department Working Papers, No. 434.

Оцінки впливу зміни реального ВВП на окремі агреговані бюджетні показники за кожним з шоків представлені у таблиці. Зазначена оцінка є попередньо-орієнтованим розрахунком

впливу виключно зміни реального ВВП на дохідну частину бюджету без врахування впливу інших чинників, виходячи із значення коефіцієнтів еластичності для кожного виду доходів за ВВП розрахованих для України за період 2004 – 2016 років.

Ефект зміни бюджетних показників у 2022 році у разі реалізації ризиків у макроекономічному середовищі (млрд гривень)*

Змінні	Посилення гібридних загроз національній економіці з боку Російської Федерації	Вихід нерезидентів із ОВДП	Згорання іноземними компаніями інвестиційних планів у зв'язку із низькими темпами реформування та високим рівнем корупції	Збереження низької кредитної активності комерційних банків у реальному секторі	Посилення неплатоспроможності суб'єктів економічної діяльності	Отримання низького урожаю зернових культур
Доходи бюджету	-2,4	-1,2	-8,5	-1,2	-1,1	-8,5
ПДФО	-0,6	-0,3	-2,0	-0,3	-0,2	-2,0
ПДВ на імпорт	-0,9	-0,5	-3,3	-0,5	-1,1	-3,3
Податок на прибуток підприємств	-0,5	-0,2	-1,6	-0,2	-0,2	-1,6
Ввізне мито	-0,1	-0,1	-0,4	-0,1	-0,1	-0,4
Акцизний податок	-0,2	-0,1	-0,8	-0,1	-0,1	-0,8

*- порівняно з базовим сценарієм

Джерело: розрахунки Міністерства фінансів України.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА ГАРАНТОВАНИМ ДЕРЖАВОЮ БОРГОМ

У 2019 році впровадження виваженої фіскальної політики та підвищення ефективності управління державним боргом позитивно вплинули на динаміку боргу. Станом на кінець 2019 року відношення державного боргу до ВВП становило близько 44,3%, а державного та гарантованого державою боргу до ВВП – 50,3% (на кінець 2018 року – 60,9%, на кінець 2016 – 80,9%).

У червні 2019 року Уряд постановою № 473 схвалив Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2019 – 2022 роки. Очікувалось, що в результаті визначеного Стратегією плану дій на поточний та наступні три роки показник відношення обсягу державного боргу до ВВП, що на кінець 2018 року становив 52,3%, не перевищить 43% до кінця 2022 року.

Початок 2020 року відзначився позитивним глобальним прогнозом, обумовленим ростом економічної активності та світової торгівлі, вітчизняна економіка характеризувалась відносною макроекономічною стабільністю із перспективами економічного зростання.

Проте шокуючим чинником для глобального економічного розвитку став спалах гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, який швидко поширився у світі. Впровадження жорстких карантинних обмежень майже усіма країнами призвело до стрімкого зниження економічної активності, що мало відповідний негативний вплив і на світові фінансові ринки.

Негативний вплив поширення COVID-19 як на світову економіку, так і на економічну ситуацію в країні спричинив збільшення планового дефіциту державного бюджету у 2020 році порівняно з 2019 роком більш ніж втричі. Зростання рівня дефіциту державного бюджету з 2% ВВП у 2019 році до затверджених 7,5% ВВП на 2020 рік, а також продовження тенденції недовиконання плану приватизації призвели до зростання обсягу державних запозичень, і, як наслідок, обсягу державного боргу та витрат на його обслуговування.

Так, змінами до закону про держбюджет обсяг державних запозичень на 2020 рік було збільшено на 277,5 млрд грн (або на 81%), в тому числі внутрішніх – на 146,5 млрд гривень (або на 63,4%).

З метою подальшого зниження негативного впливу пандемії коронавірусу на економічну діяльність в Україні дефіцит державного бюджету на 2021 рік заплановано у розмірі 5,5 % ВВП з поступовим поновленням курсу на фіскальну консолідацію з 2022 року, що разом з іншими факторами сприятиме зниженню боргового навантаження.

Порівняльний аналіз державного боргу та аналіз ризиків, пов'язаних з державним боргом, здійснюється в рамках підготовки Стратегії управління державним боргом на середньостроковий період. Через негативний вплив поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на фінансові ринки та достовірність економічних прогнозів, Стратегія у 2020 році не розроблялась.

Станом на сьогодні Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2021 – 2024 роки розроблено Мінфіном та найближчим часом буде внесено на розгляд Кабінету Міністрів України.

За результатами аналізу, валютний ризик, відсотковий ризик та ризик рефінансування визначено у проєкті Стратегії як основні загрози стійкості державного боргу у найближчі роки.

У проєкті Стратегії на 2021 – 2024 роки головною метою управління державним боргом залишається залучення необхідного фінансування за найнижчої можливої вартості з урахуванням ризиків. Проєктом визначається чотири основні цілі управління державним боргом:

1. Збільшення частки державного боргу у національній валюті.
2. Продовження середнього строку до погашення і забезпечення рівномірного графіка погашення державного боргу.
3. Залучення довгострокового пільгового фінансування.
4. Продовження розвитку міцних взаємовідносин з інвесторами та подальше удосконалення політики управління державним боргом.

У результаті реалізації Стратегії очікується, що відношення державного боргу до ВВП, що на кінець 2020 року становило 53,9%, не перевищить 47% на кінець 2024 року.

Основні фіскальні ризики у сфері управління державним боргом у 2022 році

Вид ризику	Оцінка	Опис
Бюджетний ризик	помірний	Може реалізуватись у разі збільшення планового показника дефіциту державного бюджету та фінансуванні його за рахунок боргових джерел
Валютний ризик	значний	Темпи девальвації національної валюти очікуються помірні, однак питома вага державного боргу, номінованого в іноземній валюті, що перевищує 62%, все ще демонструє значний валютний ризик.
Відсотковий ризик	низький	Частка державного боргу з фіксованою ставкою очікується на рівні не менше 78 % (на кінець 2020 року становила 77,5%).
Ризик ліквідності	помірний	Очікується, що залишок коштів на єдиному казначейському рахунку дозволить вчасно проводити платежі за державним боргом, а обсяг міжнародних резервів України буде достатнім для виконання зобов'язань України та поточних операцій Уряду і Національного банку.
Ризик рефінансування	значний	Значне навантаження на державний бюджет платежів з погашення державного боргу все ще припадає на 2022 – 2024 роки, зокрема, внаслідок настання строку погашення ОЗДП 2015 та 2018 років й боргових зобов'язань перед МВФ.

План дій Мінфіну для мінімізації найбільш критичних ризиків:

- забезпечення подальшого розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів;
- здійснення рефінансування державного боргу шляхом залучення нових запозичень з довшим терміном обігу, що зменшить погашення в зазначені роки (включно із залученням пільгових запозичень від МФО та ЄС);
- здійснення активних операцій з державним боргом з метою ефективного управління державним боргом та/або економії бюджетних коштів.

Ризики державного боргу можуть посилюватись в разі ускладнення доступу України до міжнародних ринків капіталу.

З огляду на ймовірність поширення нового штаму коронавірусу, існує потенційний ризик недовиконання плану державних запозичень у 2021 – 2022 роках для фінансування збільшеного дефіциту державного бюджету, що може спричинити необхідність скорочення видатків державного бюджету.

Відхилення макроекономічних показників, зокрема росту ВВП та курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют, від прогнозних матиме вплив на показники державного боргу та гарантованого державою боргу, оскільки рівень державного та гарантованого державою боргу, дві третини якого номіновано в іноземній валюті (на кінець 2020 року частка державного боргу в іноземній валюті становила 62 %), є чутливим до змін валютного курсу та зовнішнього середовища.

Для мінімізації фіскальних ризиків, пов'язаних із управлінням державним боргом та гарантованим державою боргом, необхідними є реалізація цілей Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2021 – 2024 роки, а також повернення до практики дотримання фіскальних правил, визначених Бюджетним кодексом України, в першу чергу – обмеження на дефіцит державного бюджету у 3% до ВВП, обмеження надання державних гарантій виключно для реалізації інвестиційних проектів із забезпеченням контролю за їх реалізацією.

Крім того, існує ризик зростання обсягу державного боргу, спричинений здійсненням понадпланових державних запозичень. Так, частка державних банків в банківському секторі України становить 55,9% загальних активів сектору станом на кінець 2020 року, що являє собою ризик додаткових зобов'язань, які можуть виникнути в разі настання їх неплатоспроможності. Ризик додаткових зобов'язань може бути також зумовлений необхідністю додаткової капіталізації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, яка може мати місце в разі банкрутства комерційних банків, а також капіталізації державних компаній.

Станом на 31.12.2020 гарантований державою борг України становив 292,65 млрд грн (11,47% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 10,35 млрд дол. США, в тому числі: гарантований державою зовнішній борг – 260,41 млрд грн (10,20% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 9,21 млрд дол. США; гарантований державою внутрішній борг – 32,24 млрд грн (1,26% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 1,14 млрд дол. США.

Фактично протягом 2020 року надано державних гарантій на суму 48,5 млрд грн, в тому числі за зобов'язаннями Укравтодору на суму 23,5 млрд грн, Державної іпотечної установи – 3,0 млрд грн, ДП «Антонов» – 3,0 млрд грн, ПАТ «НЕК» Укренерго» – 15,1 млрд грн, за зобов'язаннями суб'єктів господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва під часткову державну гарантію на портфельній основі – 3,9 млрд гривень.

У 2020 році за рахунок коштів загального фонду здійснено витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, в сумі 905,01 млн грн, в тому числі:

- за зобов'язаннями ПАТ «Лисичанськвугілля» – 603,8 млн грн (або 21,6 млн дол. США);
- за зобов'язаннями ПрАТ «Кузня на Рибальському» – 301,3 млн гривень.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» планові витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, визначено в сумі 4 902,1 млн гривень, зокрема за позиками, залученими ДП «Київський бронетанковий завод» – 82,6 млн грн, ДП «Шепетівський ремонтний завод» – 287,1 млн грн, ДП «Житомирський бронетанковий завод» – 895,4 млн грн, ДП «Львівський бронетанковий завод» – 267,6 млн грн, ПрАТ «Кузня на Рибальському» – 43,1 млн грн, ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» – 3 326,3 млн гривень.

На 2022 – 2024 роки витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, прогноуються в таких обсягах:

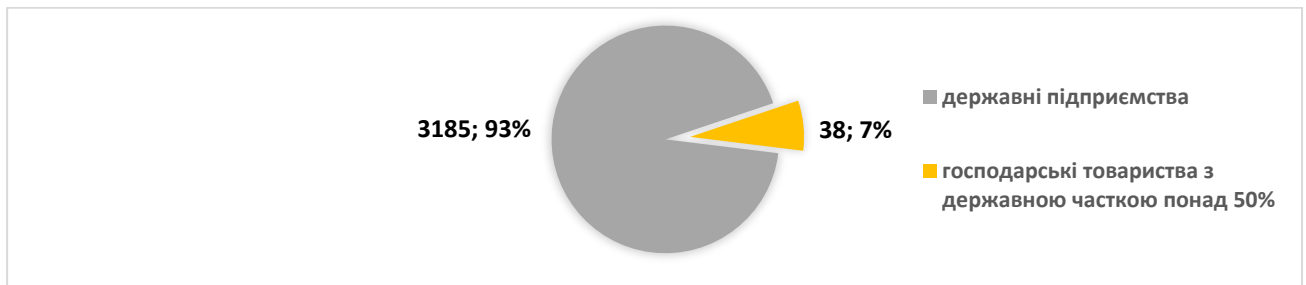
(тис гривень)

Назва підприємства	2022	2023	2024
	6 919 016,0	6 622 670,2	7 314 442,0
Державна іпотечна установа	271 862,1	271 862,1	1 271 862,1
ДП ДГЗП «Спецтехноекспорт»	309 041,9	321 514,8	323 565,2
ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України»	6 338 112,0	6 029 293,3	5 719 014,7

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

1. Оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки

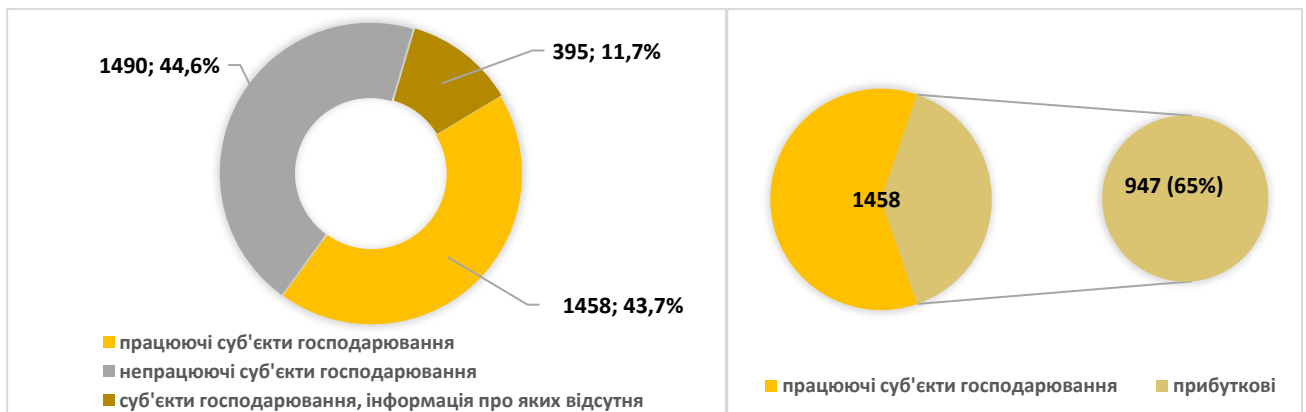
Станом на 01.01.2021, за даними Єдиного реєстру об'єктів державної власності в Україні, налічувалось 3 423 суб'єкти господарювання державного сектору економіки (державні підприємства, їх об'єднання, дочірні підприємства та господарські товариства, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 %), у тому числі 179 суб'єктів знаходились на тимчасово окупованій території – Автономній Республіці Крим.

Джерело: Фонд державного майна України.

За результатами проведення Мінекономіки єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності за 2020 рік, загальна кількість суб'єктів господарювання державного сектору економіки (далі – суб'єкти господарювання) без урахування 168 суб'єктів господарювання, що розташовані на тимчасово окупованій території – АР Крим та міста Севастополь, станом на 01.01.2021 становила 3 343, у тому числі: 1 458 – працюючі (з них прибуткові – 947, що на 116 менше порівняно із 2019 роком), 1 490 – непрацюючі (на 125 більше порівняно із 2019 роком), інформація про 395 суб'єкта господарювання відсутня.

У стадіях банкрутства перебувало 213 суб'єктів господарювання, або 6,4% від загальної кількості суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Джерело: Міністерство економіки України.

Поширення у 2020 році хвороби COVID-19 та запровадження країнами відповідних карантинних заходів негативно вплинуло на економічну ситуацію в Україні та діяльність суб'єктів господарювання.

Сумарний фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання у 2020 році становив 51,3 млрд грн збитку проти 52,1 млрд грн чистого прибутку у 2019 році.

Найбільші розміри збитків отримали: НЕК «Укренерго» – 27,5 млрд грн (проти 1,9 млрд грн чистого прибутку у 2019 році) та НАК «Нафтогаз України» – 18,0 млрд грн (проти 50,7 млрд грн чистого прибутку у 2019 році).

Так, в діяльності суб'єктів господарювання у 2020 році спостерігались такі ризики:

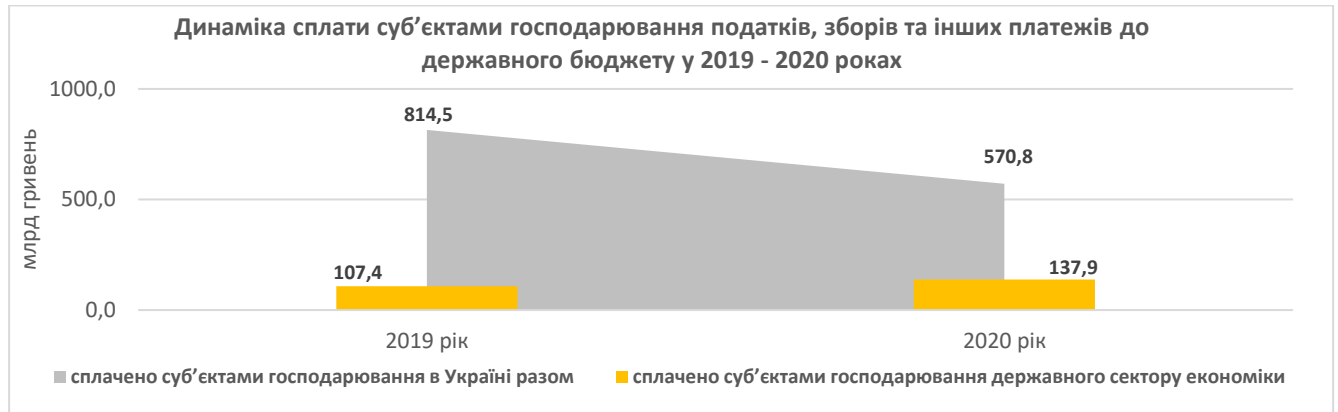
- значне зменшення доходів (зростання збитків) внаслідок скорочення обсягів виробництва продукції (виконання робіт, послуг), зупинок діяльності підприємств через впроваджені обмеження в роботі, скорочення обсягів споживання продукції, втрати ринків збуту та падіння цін на вітчизняну продукцію;

- неможливість закупівлі витратних матеріалів імпортного виробництва через обмеження або відсутність імпорту;
- дефіцит обігових коштів та погіршення ліквідності внаслідок несвоєчасності, не у повному обсязі або відсутності розрахунків за договорами, зростання заборгованості;
- погіршення або неможливість розрахунків за кредитами, зростання ставок запозичень;
- сповільнення реалізації інвестиційних проектів та відсутність можливості залучення нових інвестицій;
- зниження рівня оплати та несвоєчасна виплата заробітної плати праці, зниження купівельної спроможності;
- дефіцит кадрів основних професій внаслідок зростання захворюваності серед працівників.

Обмеження та карантинні заходи безпеки, запроваджені у 2020 році у зв'язку з пандемією, призвели до значних втрат суб'єктів господарювання на ринку надання послуг з перевезення вантажів і пасажирів та послуг транспортної інфраструктури:

- доходи АТ «Укрзалізниця» зменшилися на 15,1 млрд грн, або на 16,7% порівняно із 2019 роком, отримано збитки у сумі 11,9 млрд грн проти 3,0 млрд грн чистого прибутку у 2019 році;

- доходи ДП «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» зменшилися на 2,4 млрд грн, або на 53,7% порівняно із 2019 роком, отримано збитки у сумі 1,5 млрд грн проти 1,5 млрд грн чистого прибутку у 2019 році.

Джерело: Державна податкова служба України.

За даними Державної податкової служби України, в умовах зниження загальної суми надходжень до державного бюджету податків, зборів та інших платежів (без урахування митних платежів) з 814,5 млрд грн у 2019 році до 570,8 млрд грн у 2020 році (на 243,7 млрд грн, або на 29,9%), суб'єктами господарювання державного сектору економіки сплачено до державного бюджету відповідних платежів у 2020 році в загальній сумі 137,9 млрд грн (або 24% загальної суми надходжень таких платежів до державного бюджету у 2020 році), що на 30,5 млрд грн, або 28,4% більше порівняно із 2019 роком.

Джерело: Державна податкова служба України.

Найбільшими платниками податків, зборів та інших платежів до державного бюджету у 2020 році, зокрема, були: НАК «Нафтогаз України», АТ «Укрнафта», АТ «Укргазвидобування», ДП НАЕК «Енергоатом» та АТ «Укрзалізниця».

Отже, можливе погіршення фінансового стану зазначених підприємств, зокрема, внаслідок матеріалізації ризиків у їх діяльності, а також викликів світового масштабу (впливом ефекту від поширення хвороби COVID-19) може призвести до значного зменшення сплати відповідних платежів до бюджетів.

Міністерство фінансів України відповідно до Методики оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2017 № 7, визначає перелік суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики (далі – Перелік), до якого у 2021 році включено 28 суб'єктів господарювання (див. додаток 1), та здійснює моніторинг їх діяльності.

До Переліку включені суб'єкти господарювання, що мають значні обсяги активів, запозичення під державні гарантії, зобов'язання за кредитами в іноземній валюті, є великими платниками податків.

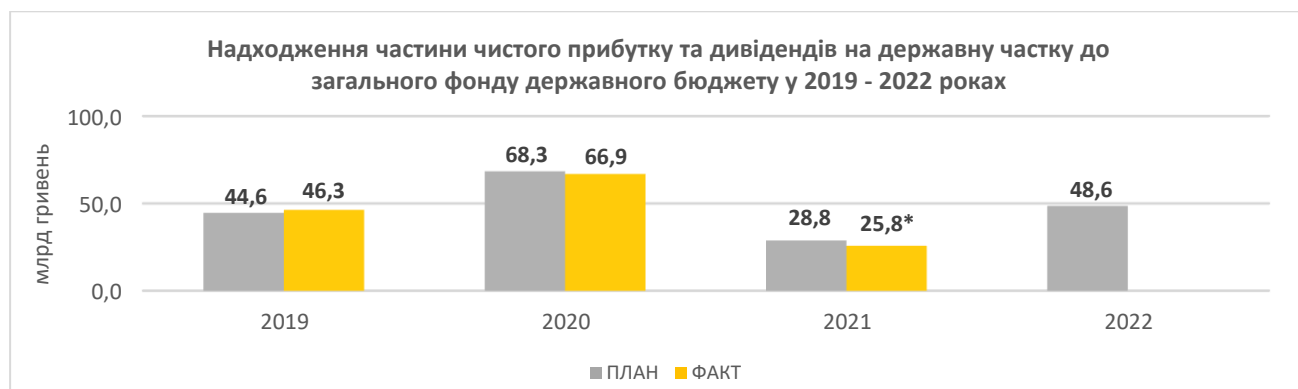
Одним із чинників, який негативно впливає на якість оцінки фіскальних ризиків та визначення їх можливого впливу на показники державного бюджету у відповідному періоді є відсутність затверджених в установленому порядку фінансових планів суб'єктів господарювання.

Так, відповідно до Господарського кодексу України суб'єкти управління об'єктами державної власності та Кабінет Міністрів України до 1 вересня (крім підприємств електроенергетики, фінансові плани яких підлягають затвердженню до 31 грудня) мають затверджувати фінансові плани підприємств на наступний плановий рік.

Разом з тим із 35 фінансових планів суб'єктів господарювання на 2022 рік, які відповідно до законодавства мають затверджуватись Кабінетом Міністрів України, станом на 01.09.2021 не затверджено жодного.

Основними фіскальними ризиками, пов'язаними з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що можуть негативно впливати на показники державного бюджету у 2022 році, можуть бути:

1) зменшення відрахувань податкових та неподаткових платежів, у тому числі частини чистого прибутку, дивідендів на державну частку (порівняно із запланованим обсягом)

Джерело: дані Міністерства фінансів України.

*фактичні надходження станом на 31.08.2021.

До державного бюджету у 2020 році надходження частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, становили 66,9 млрд грн, або 1,6% ВВП. Річний план зі сплати вказаних платежів до державного бюджету виконано на 98%.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» (із змінами) надходження частини чистого прибутку та дивідендів заплановано у сумі 28,8 млрд гривень.

Станом на 31.08.2021 надійшло 25,8 млрд грн частини чистого прибутку та дивідендів, що становить 89,6% планового показника на рік.

Основним платником частини чистого прибутку та дивідендів до державного бюджету у 2021 році було АТ КБ «Приватбанк» – 19,4 млрд грн або 67,5% запланованого на 2021 рік показника.

Протягом 2019 – 2020 років основним платником дивідендів до державного бюджету було НАК «Нафтогаз України» (у 2019 році – 20,7 млрд грн, або 44,8% загальної суми надходжень частини чистого прибутку та дивідендів; у 2020 році – 35,8 млрд грн, або 55,4% загальної суми надходжень таких платежів до державного бюджету).

У 2022 році плануються надходження до загального фонду державного бюджету частини чистого прибутку та дивідендів у сумі 48,6 млрд грн, що на 68,8% або на 19,8 млрд грн більше від прогнозних даних 2021 року.

При цьому, у 2022 році існують ризики невиконання зазначеного плану в сумі 15,0 млрд грн за рахунок можливого зменшення сплати відповідних платежів, зокрема такими суб'єктами господарювання:

- НАК «Нафтогаз України» у сумі 10,7 млрд грн, що пов'язано, зокрема із імплементацією Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» (від 14.07.2021 № 1639-IX). Так, визначення дивідендів, які має сплатити НАК «Нафтогаз України», джерелом погашення заборгованості суб'єктів ринку природного газу призведе до зменшення відповідних надходжень до загального фонду державного бюджету;

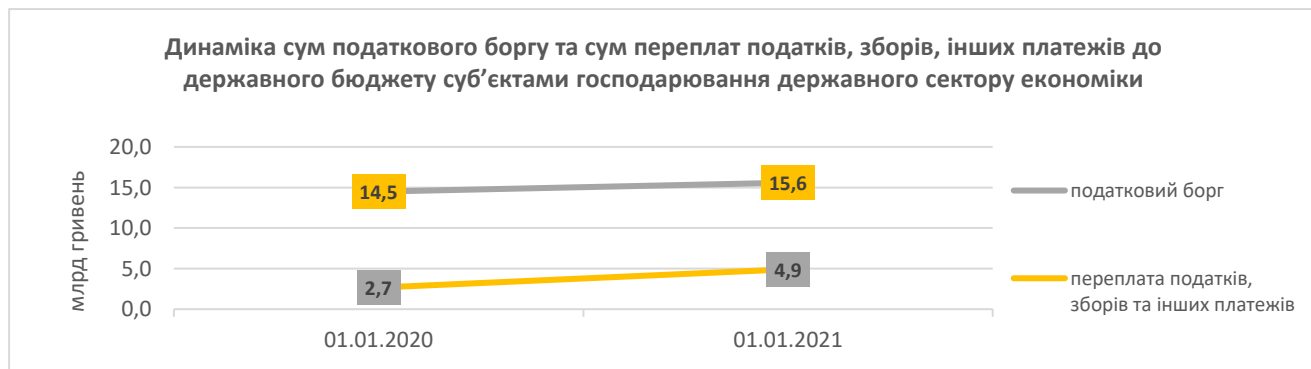
- АТ «Укрнафта» у сумі 2,9 млрд грн у зв'язку із оскарженням заборгованості по сплаті дивідендів в судах.

Крім того, у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління юридичних осіб, акціонером (засновником, учасником) яких є держава» (реєстр. № 5593-д від 06.07.2021), який 15.07.2021 прийнято у першому читанні.

Цим законопроектом передбачаються суттєві зміни корпоративного управління державними компаніями, зокрема розширення повноважень наглядових рад у частині затвердження стратегічних та інвестиційних планів, річних фінансових планів, затвердження розміру дивідендів суб'єктом управління, скасування положення щодо встановлення Урядом базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів.

Прийняття вказаного законопроекту у редакції, яку прийнято у першому читанні, містить ризики суттєвого негативного впливу на обсяги надходжень до державного бюджету дивідендів на державну частку, які становили у 2019 році – 35,9 млрд грн (або 4,1% доходів загального фонду), у 2020 році – 61,3 млрд грн (або 7,0% доходів загального фонду), у I півріччі 2021 року – 22,9 млрд грн (або 4,5% доходів загального фонду за відповідний період).

Таким чином, у разі прийняття цього законопроекту існують суттєві фіскальні ризики втрати надходжень до державного бюджету дивідендів у 2022 – 2024 роках, а саме у 2022 році – 41,4 млрд грн, у 2023 – 38,3 млрд грн, у 2024 – 32,0 млрд грн, при цьому джерел компенсації таких втрат бюджету законопроектом не визначено.

Джерело: Державна податкова служба України.

Податковий борг суб'єктів господарювання протягом 2020 року зріс на 1,1 млрд грн та станом на 01.01.2021 становив 15,6 млрд гривень.

При цьому протягом 2020 року також спостерігається зростання переplat податків, зборів та інших платежів, сума яких збільшилася на 2,2 млрд грн та має тенденцію до зростання й у 2021 році (станом на 01.04.2021 становила 9,5 млрд гривень).

Значні суми податкового боргу із року в рік становлять борги вуглевидобувних підприємств та підприємств ринку електроенергії, найбільшу суму переplat до державного бюджету у 2021 році податків, зборів та інших платежів має НАК «Нафтогаз України» – 6,1 млрд гривень;

2) квазіфіскальна діяльність суб'єктів господарювання

Відповідно до Закону України «Про ринок електроенергії» за рішенням Уряду виконання спеціальних обов'язків покладено на виробників електричної енергії ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» (шляхом продажу електроенергії гарантованому покупцю у визначених обсягах та за фіксованою ціною) та на оператора системи передачі електричної енергії – НЕК «Укренерго». При цьому право на отримання компенсації економічно обґрунтованих витрат, здійснених такими суб'єктами господарювання, законом не передбачено.

Як наслідок, протягом 2020 – 2021 років спостерігається значна заборгованість та дефіцит обігових коштів суб'єктів господарювання – учасників ринку електричної енергії.

Так, станом на 28.08.2021 заборгованість ДП «Гарантований покупець» перед виробниками електроенергії для забезпечення потреб населення становила 7,1 млрд грн, перед виробниками електроенергії за «зеленим» тарифом – 22,7 млрд грн, в свою чергу НЕК «Укренерго» заборгував ДП «Гарантований покупець» 29,8 млрд гривень.

Подальша невизначеність щодо формування цін та тарифів, покладення спеціальних обов'язків, а також можливе падіння попиту та рівня споживання через карантинні обмеження внаслідок пандемії, зниження платоспроможності споживачів, зростання рівня безробіття тощо матимуть негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання паливно-енергетичного комплексу.

Урегулювання вказаних питань може потребувати додаткових витрат з державного бюджету, а їх не вирішення може призвести до поглиблення кризи неплатежів та погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання-учасників ринків електричної енергії та газу, що у подальшому відобразиться на зменшенні надходжень державного бюджету.

Так, Верховною Радою України у 2020 році прийнято закони України «Про заходи, спрямовані на погашення заборгованості, що утворилася на оптовому ринку електричної енергії» (від 17.06.2020 № 719-IX) щодо погашення заборгованості, що утворилася на ринку електроенергії станом на 01.07.2019 за рахунок державного бюджету та «Про альтернативні джерела енергії» (від 21.07.2020 № 810-IX) щодо фінансової підтримки ДП «Гарантований покупець» з Державного бюджету України у розмірі не менше 20% прогнозованої виробітки електричної енергії з альтернативних джерел. На реалізацію зазначених законів у 2021 році необхідні кошти у сумі 39,5 млрд грн, які Державним бюджетом України на 2021 рік не передбачено.

Крім того, Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» від 14.07.2021 № 1639-IX (далі – Закон № 1639-IX), що передбачає врегулювання за рахунок коштів державного бюджету боргів теплопостачальних підприємств та інших учасників ринку природного газу за природний газ. Реалізація цього Закону потребуватиме додаткових витрат державного бюджету та внесення відповідних змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік».

Разом з тим, реалізація Закону № 1639-IX не передбачає рішучих кроків щодо усунення основних причин несплати платежів, може погіршити платіжну дисципліну в майбутньому та призвести до подальших втрат у газовому секторі, навіть у наступному опалювальному періоді.

Компенсація боргів, які передбачено врегулювати Законом № 1639-IX за рахунок бюджету, створює умови для інших вимог щодо компенсацій зараз чи в майбутньому з несприятливим фіскальним впливом.

Проблемні питання енергетичного сектору та сфери житлово-комунальних послуг повинні вирішуватися шляхом ринкового ціноутворення на природний газ, приведення НКРЕКП тарифів

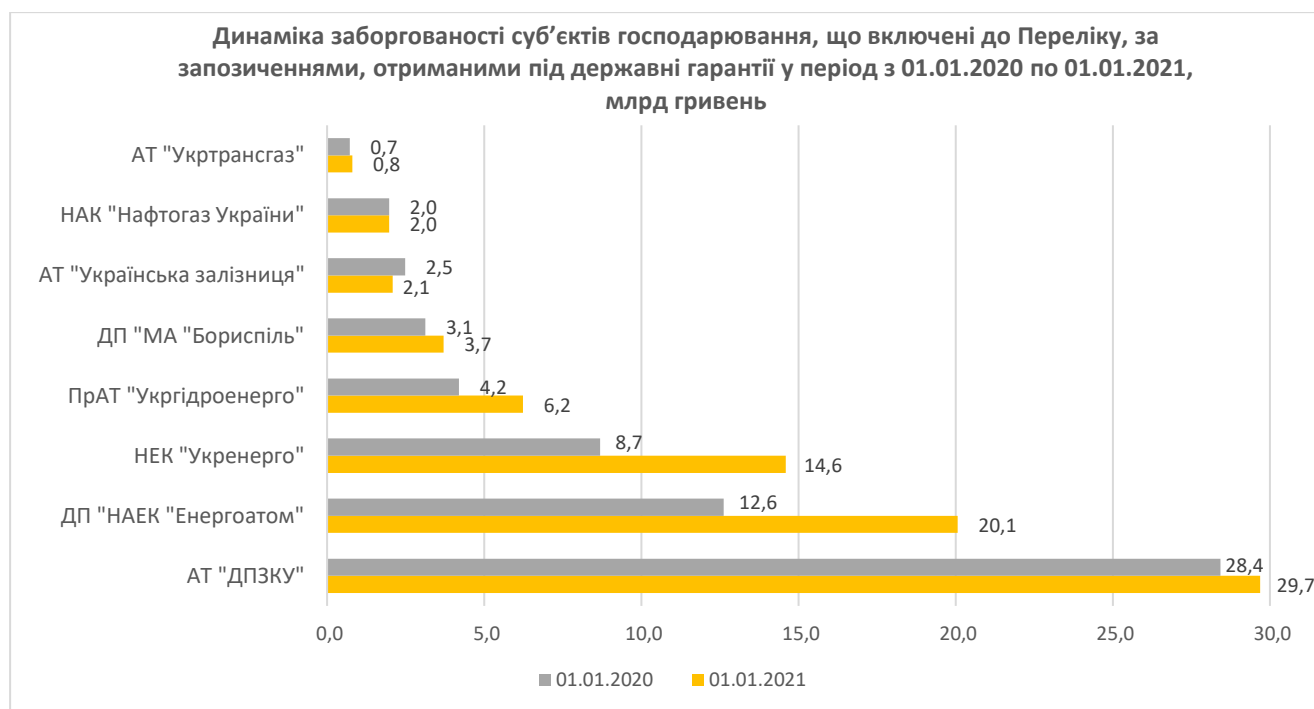
на розподіл природного газу до повного відшкодування витрат, встановлення тарифів на опалення на рівні, що відображає повну вартість газу та інших витрат, а також розроблення для підприємств теплопостачання адекватних механізмів стягнення платежів з домогосподарств.

При цьому витрати, не відшкодовані діючими тарифами, повинні включатися до тарифів при наступному їх перегляді. Основним інструментом соціального захисту малозабезпечених та вразливих господарств при перегляді тарифів на житлово-комунальні послуги має бути механізм надання субсидій.

У 2020 році з Державного бюджету України було надано НАК «Нафтогаз України» кошти у сумі 32,2 млрд грн в якості компенсації за виконання спеціальних обов'язків на ринку природного газу відповідно до Закону України «Про ринок природного газу»;

3) виконання державою гарантійних зобов'язань у разі неспроможності суб'єктів господарювання виконати свої зобов'язання перед кредиторами

Станом на 01.01.2021 загальна сума зобов'язань суб'єктів господарювання, включених до Переліку, за запозиченнями, залученими ними під державні гарантії становила 79,2 млрд грн та зросла на 16,9 млрд грн, або на 27,2% порівняно із заборгованістю станом на 01.01.2020.

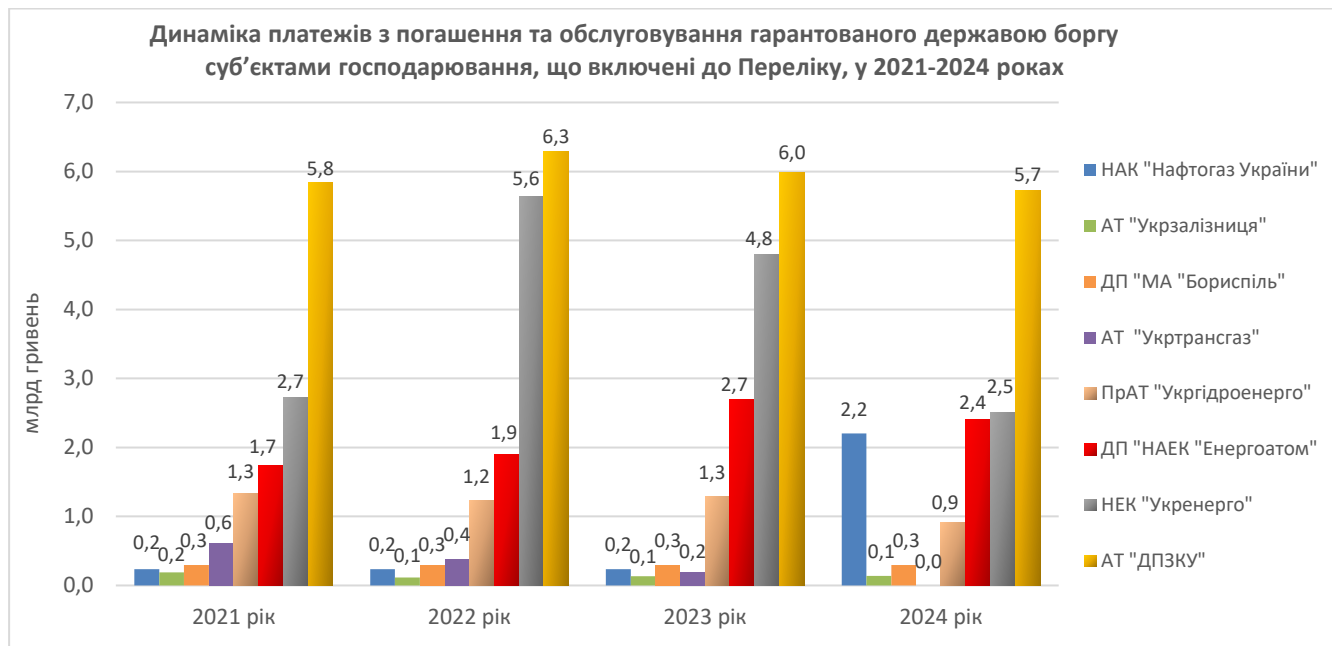

Джерело: дані Міністерства фінансів України.

Найбільші суми зобов'язань за запозиченнями, отриманими під державні гарантії, станом на 01.01.2021 мали: АТ «ДПЗКУ» – 29,7 млрд грн, ДП «НАЕК «Енергоатом» – 20,1 млрд грн та НЕК «Укренерго» – 14,6 млрд гривень.

У 2021 – 2024 роках суб'єкти господарювання, що включені до Переліку, мають здійснити платежі із погашення та обслуговування кредитів, отриманих під державні гарантії, в загальній сумі 58,9 млрд грн, у тому числі: у 2021 році – 13,0 млрд грн, у 2022 році – 16,1 млрд грн, у 2023 році – 15,6 млрд грн, у 2024 рік – 14,2 млрд гривень.

Значні суми виплат за гарантованими державою запозиченнями суб'єктів господарювання у 2021 – 2024 роках мають здійснити, зокрема, АТ «ДПЗКУ» – 23,8 млрд грн, НЕК «Укренерго» – 15,7 млрд грн, ДП «НАЕК «Енергоатом» – 8,7 млрд грн, ПрАТ «Укргідроенерго» – 4,8 млрд гривень.

Джерело: дані Міністерства фінансів України.

Існують ризики невиконання у 2021 – 2024 роках суб'єктами господарювання своїх зобов'язань перед кредиторами за запозиченнями, залученими під державні гарантії.

Так, у I півріччі 2021 року державою вже виконано зобов'язання Державної іпотечної установи (далі – ДІУ) за облигаціями від 27.12.2013 у сумі 1,75 млрд гривень.

З метою забезпечення громадян України житлом та врегулювання питань фінансово-господарської діяльності ДІУ Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» (від 29.04.2021 № 1434) згідно з яким передбачено докапіталізацію ПрАТ «Укрфінжитло» за рахунок ОВДП на 20 млрд грн та приєднання ДІУ до ПрАТ «Укрфінжитло».

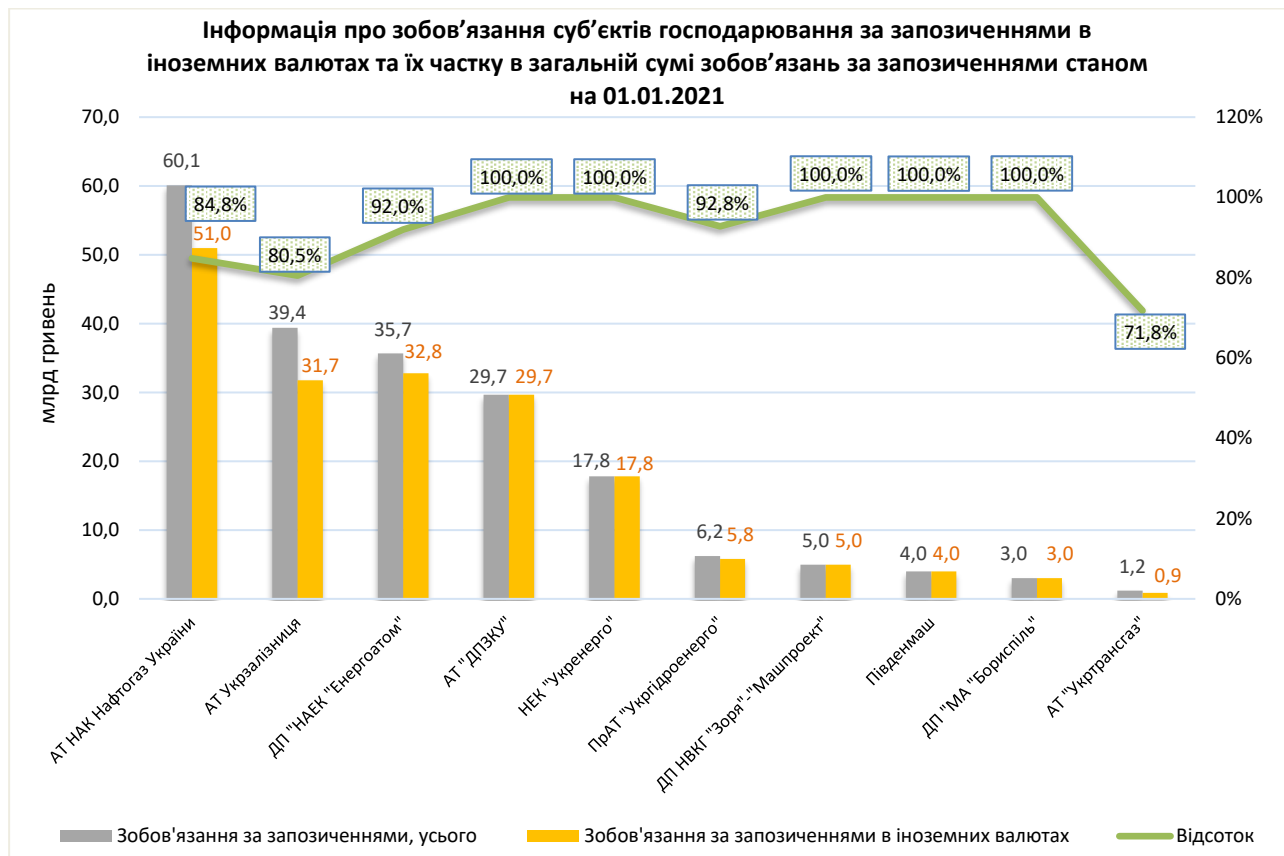
Також існують ризики настання у 2021 році гарантійних випадків за зобов'язаннями підприємств оборонного комплексу. Так, у державному бюджеті на 2021 рік передбачено видатки бюджетних коштів на сплату можливих гарантійних випадків за зобов'язаннями ДП «Житомирський бронетанковий завод» у сумі 0,2 млрд гривень.

У 2022 – 2024 роках існують ризики виникнення гарантійних випадків за зобов'язаннями ДП ДГП «Спецтехноекспорт» у сумі 0,3 млрд грн щорічно.

Крім того, враховуючи збиткову діяльність АТ «ДПЗКУ», висока ймовірність настання гарантійних випадків за зобов'язаннями товариства у 2022 році – 6,3 млрд грн, у 2023 році – 6,0 млрд грн, у 2024 році – 5,7 млрд гривень;

4) ризики, пов'язані із борговим навантаженням суб'єктів господарювання в іноземній валюті

Загальна сума зобов'язань суб'єктів господарювання, включених до Переліку, за запозиченнями в іноземних валютах станом на 01.01.2021 становить 191,6 млрд грн, або 91,2% загальної суми зобов'язань за запозиченнями таких суб'єктів господарювання.

Джерело: дані суб'єктів господарювання.

Зобов'язання за запозиченнями виключно в іноземних валютах станом на 01.01.2021 мали: АТ «ДПЗКУ», НЕК «Укренерго», ДП «НВКГ «Зоря»-«Машпроект», ДП «ВО Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова» (Південмаш) та ДП «МА «Бориспіль». Частка запозичень в іноземних валютах інших суб'єктів господарювання знаходилась в межах від 71,8% до 92,8%.

Вказане свідчить про значну вразливість суб'єктів господарювання до ризиків, пов'язаних із коливанням курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют та отримання курсових збитків внаслідок погашення та обслуговування таких зобов'язань, що у подальшому негативно впливає на обсяги надходжень до державного бюджету.

При цьому вагома частка запозичень в іноземній валюті зазначених суб'єктів господарювання, отримана ними під державні гарантії, що становить ризики зростання сум виплат держави за зобов'язаннями позичальників у разі настання гарантійних випадків внаслідок їх неспроможності виконувати взяті зобов'язання через погіршення фінансового стану таких суб'єктів господарювання;

5) ризики, пов'язані із невиконання суб'єктами господарювання державного сектору економіки судових рішень

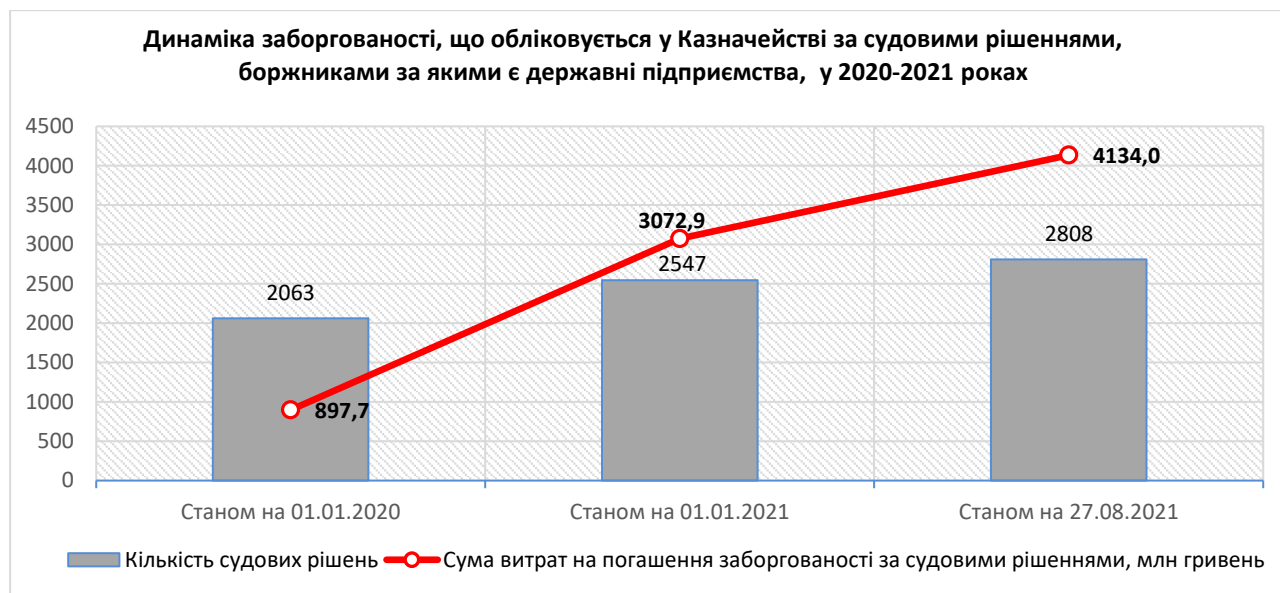
Частиною другою статті 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» (далі – Закон) встановлено, що у разі якщо рішення суду про стягнення коштів, зокрема з державного підприємства не виконано протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, його виконання здійснюється за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Згідно з частиною першою статті 5 Закону у разі, якщо центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, протягом трьох місяців не перерахувала кошти за рішенням суду про стягнення коштів, крім випадку, зазначеного в частині четвертій статті 4 Закону, стягувачу виплачується компенсація в розмірі трьох відсотків річних від несплаченої суми за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Для виконання вищевказаних вимог Закону, в державному бюджеті передбачена бюджетна програма КПКВК 3504040 «Заходи щодо виконання рішень суду, що гарантовані державою», в

рамках якої здійснюється виконання, зокрема судових рішень, боржниками за якими є державні підприємства.

У 2020 році за вказаною бюджетною програмою було здійснено виплат за 89845 судовими рішеннями на суму близько 449,97 млн грн (99,9% річного плану), на 2021 рік передбачено у державному бюджеті 100 млн грн для виконання 19498 рішень суду. Разом з тим загальний обсяг коштів, які необхідні для погашення заборгованості за судовими рішеннями, є значно більшим та становить більше 6 млрд гривень.

Джерело: Державна казначейська служба України.

Так, за даними Державної казначейської служби, заборгованість, яка обліковується у Казначействі за судовими рішеннями, боржниками, за якими є державні підприємства, виконання яких здійснюється за рахунок коштів вищевказаної бюджетної програми, має тенденцію до зростання та станом на 27.08.2021 становить 4,1 млрд грн (за 2808 судовими рішеннями).

Ураховуючи вказане, передбачена Законом можливість невиконання судових рішень державними підприємствами та перекладання відповідних виплат за судовими рішеннями на державний бюджет створює значні ризики для державного бюджету у 2022 році та середньостроковій перспективі.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.03.2021 № 210-р затверджений План заходів щодо реалізації Національної стратегії розв'язання проблеми невиконання рішень судів, боржниками за якими є державний орган або державне підприємство, установа, організація, на період до 2022 року, пунктом 9 якого передбачається:

- проведення аудиту наявної за бюджетною програмою КПКВК 3504040 «Заходи щодо виконання рішень суду, що гарантовані державою» заборгованості за судовими рішеннями, боржниками за якими є державні підприємства;
- проведення аналізу причин утворення заборгованості державних підприємств та розроблення пропозицій щодо створення ефективних механізмів запобігання утворенню такої заборгованості, а також підвищення відповідальності підприємств за наявності заборгованості;
- на підставі проведеного дослідження розроблення законопроекту про внесення змін до відповідних актів.

2. Фінансовий аналіз діяльності суб'єктів господарювання, включених до Переліку, з урахуванням чинників, які можуть вплинути на їх діяльність у середньостроковій перспективі

У цьому розділі міститься інформація щодо оцінки діяльності НАК «Нафтогаз України», АТ «Укрзалізниця», НЕК «Укренерго» та ДП «НАЕК «Енергоатом» шляхом моделювання за двома сценаріями (базовим та песимістичним) з урахуванням впливу окремих чинників (зокрема змін ВВП, валютного курсу, індексу споживчих цін, індексу цін виробників) з метою визначення

можливого впливу такої діяльності на показники державного бюджету у середньостроковій перспективі.

Метою моделювання очікуваних результатів діяльності великих державних компаній за базовим та песимістичним сценаріями є забезпечення фінансової оцінки деяких фіскальних ризиків, з якими може стикнутися Уряд з боку таких компаній протягом наступних трьох років. Ключовим питанням такого аналізу є фінансові результати державних компаній в умовах негативних макроекономічних шоків.

Моделювання за базовим та песимістичним сценаріями можливого розвитку подій ґрунтується на прогнозах (очікуваннях) менеджменту державних компаній щодо обсягів та цін реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2021 – 2024 роках; основних прогнозних макропоказниках економічного і соціального розвитку України на 2022 – 2024 роки, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586; нормативах відрахування до державного бюджету відповідних платежів.

Аналіз діяльності державних компаній проведено на основі перевіреної аудиторами фінансової звітності, фінансових планів та інформації, що була надана такими компаніями.

Оцінка ризиків у результаті аналізу відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилитись від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій.

НАК «Нафтогаз України»

Моделювання діяльності НАК «Нафтогаз України» (далі – Компанія) здійснювалось на підставі інформації Компанії щодо прогнозів на 2021 – 2024 роки.

При цьому Компанія повідомила, що надана Мінфіну інформація відповідає показникам фінансового плану Компанії на 2021 рік, який частково втратив актуальність та потребує перегляду з урахуванням змін на ринку природного газу та оновленої корпоративної стратегії.

Також було повідомлено, що після зміни у 2021 році голови правління НАК «Нафтогаз України» розпочата робота з перегляду корпоративної стратегії, операційної моделі та результатів діяльності Групи Нафтогаз. У підсумку має бути сформовано узгоджену позицію щодо рекомендацій та необхідності внесення змін до корпоративної стратегії, операційної моделі та трансформації. Відповідно до узгодженої позиції будуть розроблені пропозиції щодо оновлення фінансового плану Компанії на 2021 рік.

На момент надання інформації Мінфіну узгодженої позиції в Компанії не досягнуто. Після оновлення корпоративної стратегії та внесення у встановленому порядку змін до фінансового плану Компанії на 2021 рік інформація, що була надана Мінфіну, буде уточнена.

Основні припущення для базового та песимістичного сценаріїв

Базовий	Песимістичний
Прогноз щодо обсягів, цін закупівлі та реалізації продукції в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Компанії.	Прогноз щодо обсягів, цін закупівлі та реалізації продукції в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Компанії.
Доходи від транзиту – відповідно до 5-річного контракту з Газпромом та видатки – відповідно до контракту з оператором транспортної системи (ОТС).	Доходи від транзиту – відповідно до 5-річного контракту з Газпромом та видатки – відповідно до контракту з оператором транспортної системи (ОТС).
Зростання операційних витрат Компанії враховано на рівні зростання індексів споживчих цін та цін виробників, відповідно до прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.	Очікування щодо зростання споживчих цін та цін виробників враховано відповідно до альтернативного сценарію розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.
Очікування щодо зміни валютного курсу враховано відповідно до прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.	Враховано припущення щодо зміни валютного курсу на рівні +5% щороку порівняно із базовим сценарієм.
Очікування щодо отримання Компанією доходів від участі в капіталі підприємств Групи «Нафтогаз» в 2021 – 2024 роках враховано на рівні показників фінансового плану НАК «Нафтогаз України» на 2021 рік.	Враховано припущення, що Компанія не отримає доходів від участі в капіталі підприємств Групи «Нафтогаз» в 2021 – 2024 роках.

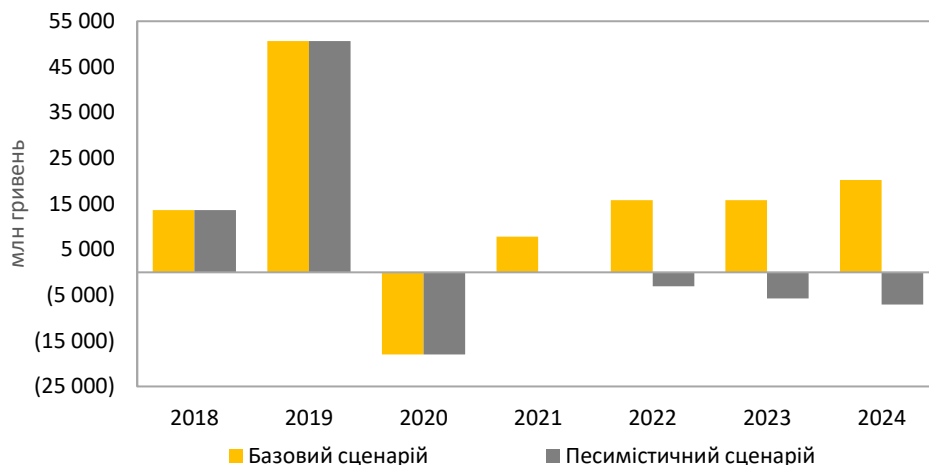
Відповідно до базового та песимістичного сценаріїв під час моделювання результатів діяльності НАК «Нафтогаз України» врахована інформація Компанії щодо очікуваних обсягів реалізації продукції в 2021 – 2024 роках.

Так, відповідно до очікувань Компанії в 2021 році передбачається зниження обсягів реалізації природного газу порівняно із 2020 роком з 17,6 до 15,2 млрд куб м (на 2,4 млрд куб м, або на 13,7%), обсяги реалізації природного газу в 2022 – 2024 роках очікуються на рівні близько 15,5 млрд куб метрів.

Чистий прибуток (збиток) НАК «Нафтогаз України»

(млн гривень)

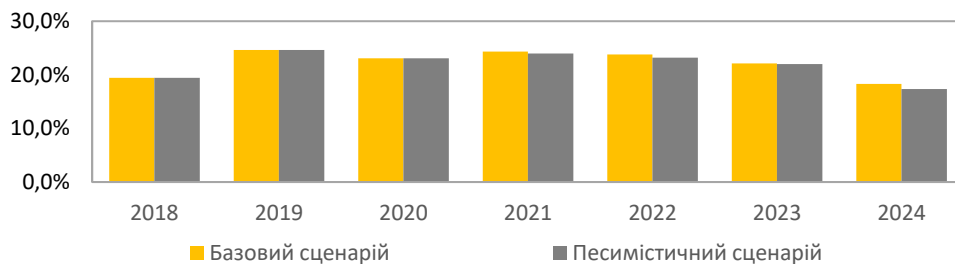
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	13 613	50 658	(18 002)	7 827	15 801	15 806	20 215
Песимістичний сценарій	13 613	50 658	(18 002)	(72)	(3 065)	(5 755)	(7 086)

Як показано на діаграмі, у 2021 – 2024 роках за базовим сценарієм очікується прибуткова діяльність НАК «Нафтогаз України», за песимістичним сценарієм – збиткова діяльність Компанії.

Коефіцієнт заборгованості НАК «Нафтогаз України»

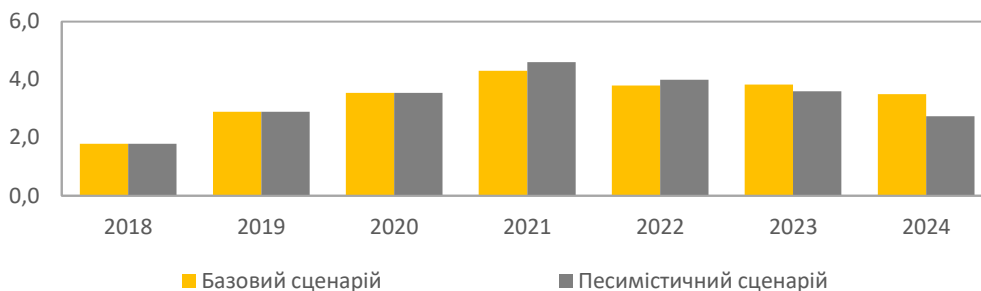
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	19,5%	24,7%	23,1%	25,2%	24,0%	22,3%	18,5%
Песимістичний сценарій	19,5%	24,7%	23,1%	24,0%	23,2%	22,0%	17,4%

Значення коефіцієнта заборгованості НАК «Нафтогаз України» протягом 2018 – 2020 років (на рівні 20 – 25%) свідчить про сталу залежність Компанії від позикового капіталу, при цьому за обома сценаріями у 2021 – 2024 роках значення цього показника очікується на такому ж рівні.

Коефіцієнт поточної ліквідності НАК «Нафтогаз України»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	1,80	2,90	3,54	3,92	3,72	3,74	3,42
Песимістичний сценарій	1,80	2,90	3,54	4,60	4,00	3,60	2,74

Також за обома сценаріями очікується високе значення показника поточної ліквідності НАК «Нафтогаз України» у 2021 – 2024 роках (розраховується як відношення оборотних активів до короткострокових (поточних) зобов'язань та відображає можливість погашення короткострокових зобов'язань за рахунок оборотних активів), що свідчить про достатність обігових коштів Компанії для виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, у разі реалізації песимістичного сценарію, очікується збиткова діяльність Компанії у 2021 – 2024 роках, що негативно відобразиться на обсягах сплати до державного бюджету відповідних податків та платежів.

Крім того, відповідно до інформації Компанії, яка надавалась Мінфіну, у 2022-2024 роках Компанією планується здійснення закупівлі імпортного газу за цінами, які значно нижчі від цін на газ, зокрема на європейському ринку, які останнім часом мають тенденцію до стрімкого зростання, що може вплинути на результати діяльності Компанії та потребуватиме вжиття заходів щодо мінімізації ризиків в її діяльності, зокрема шляхом оптимізації витрат.

Моделювання очікуваних фінансових результатів діяльності НАК «Нафтогаз України» здійснено без урахування наслідків реалізації Закону України «Про заходи, спрямовані на подолання кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності на ринку природного газу» (від 14.07.2021 № 1639-IX).

Наведена інформація про очікувані показники діяльності НАК «Нафтогаз України» у 2021 – 2024 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат Компанії, відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилитись від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій та не може розглядатись як гарантія настання таких подій у майбутньому.

АТ «Укрзалізниця»

АТ «Укрзалізниця» (далі – Товариство) є природною монополією на території України в частині надання послуг з користування об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування, та керування диспетчерськими службами.

Товариство здійснює перевезення вантажів та пасажирів за державними регульованими цінами, деякі послуги, пов'язані з перевезеннями, надаються за ринковими цінами.

Моделювання результатів діяльності АТ «Укрзалізниця» здійснювалось на підставі інформації Товариства щодо очікувань на 2021 – 2024 роки.

Основні припущення для базового та песимістичного сценаріїв

Базовий	Песимістичний
Прогноз щодо обсягів та цін реалізації послуг в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Товариства.	Прогноз щодо обсягів у 2021 році та цін реалізації послуг в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Товариства. Щодо обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2022 – 2024 роках враховано припущення про їх зростання на рівні показників альтернативного сценарію розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.
Очікування щодо зростання операційних витрат в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Товариства.	Очікування щодо зростання операційних витрат враховано відповідно до зростання споживчих цін та цін виробників за альтернативним сценарієм розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.

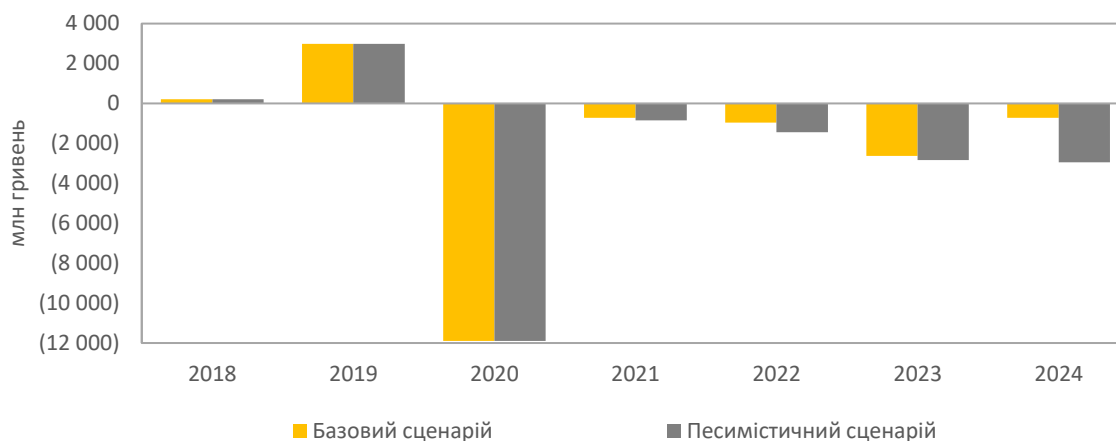
Припущення щодо зміни валютного курсу враховано відповідно до прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.

Припущення щодо зміни валютного курсу враховано на рівні +5% щороку порівняно із базовим сценарієм.

Чистий прибуток (збиток) АТ «Укрзалізниця»

(млн гривень)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	204	2 988	(11 900)	(725)	(967)	(2 623)	(724)
Песимістичний сценарій	204	2 988	(11 900)	(852)	(1 447)	(2 842)	(2 953)

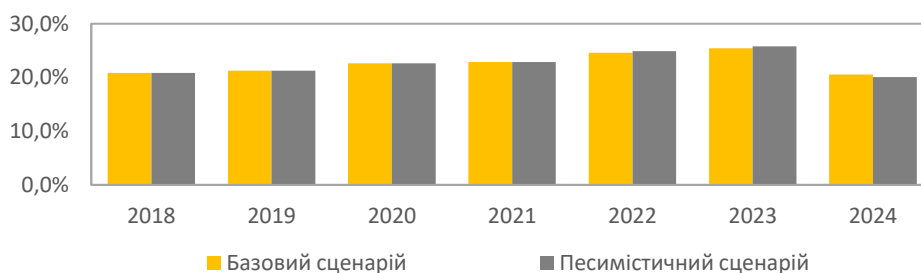

За існуючих умов функціонування АТ «Укрзалізниця» на ринку залізничних перевезень, за обома сценаріями очікується збиткова діяльність Товариства у 2021 – 2024 роках.

Слід зазначити, що понад 50% операційних витрат АТ «Укрзалізниця» становлять витрати на персонал, за очікуваннями Товариства у 2021 – 2024 роках їх питома вага не зміниться.

Коефіцієнт заборгованості АТ «Укрзалізниця»

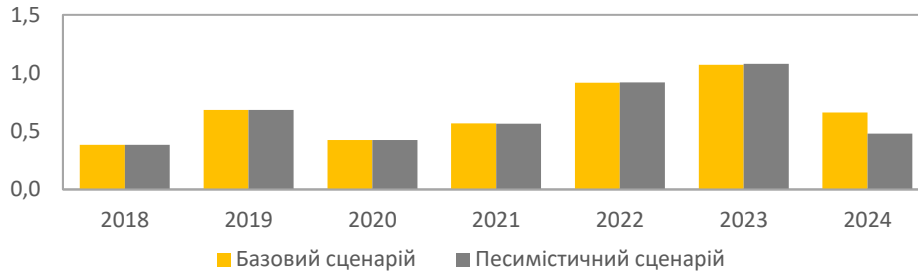
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	20,9%	21,3%	22,6%	22,9%	24,6%	25,4%	20,6%
Песимістичний сценарій	20,9%	21,3%	22,6%	22,9%	24,9%	25,8%	20,1%

Значення коефіцієнта заборгованості АТ «Укрзалізниця» протягом 2018 – 2020 років (на рівні 21-23%) свідчить про сталу залежність Товариства від позикового капіталу, при цьому у 2021 – 2023 роках за обома сценаріями очікується незначне зростання цього показника.

Коефіцієнт поточної ліквідності АТ «Укрзалізниця»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	0,38	0,68	0,43	0,57	0,92	1,07	0,66
Песимістичний сценарій	0,38	0,68	0,43	0,57	0,92	1,08	0,48

За обома сценаріями у 2021 – 2023 роках очікується покращення показника поточної ліквідності АТ «Укрзалізниця», зокрема за рахунок залучення позикових коштів, водночас, значення показника залишається низьким, що свідчить про обмеженість обігових коштів Товариства. У 2024 році очікується погіршення вказаного показника, що свідчить про необхідність залучення Товариством додаткових коштів для фінансування своєї діяльності та виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, за умов базового та песимістичного сценаріїв в 2021 – 2024 роках очікується збиткова діяльність АТ «Укрзалізниця», що негативно відобразиться на фінансовому стані Товариства та обсягах сплати до державного бюджету відповідних податків та платежів.

Наведена вище інформація про очікувані показники діяльності АТ «Укрзалізниця» у 2021 – 2024 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат Товариства, відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилитись від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій та не може розглядатись як гарантія настання таких подій у майбутньому.

НЕК «Укренерго»

НЕК «Укренерго» (далі – Компанія) є суб'єктом природної монополії у сфері передачі електричної енергії магістральними електричними мережами.

Тарифи Компанії на передачу електричної енергії та диспетчерське управління регулюються та затверджуються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

З липня 2019 року на Компанію покладено спеціальні обов'язки для забезпечення загальносуспільного інтересу із збільшення частки виробництва енергії з альтернативних джерел.

Моделювання результатів діяльності НЕК «Укренерго» здійснювалось на підставі інформації Компанії щодо очікувань у 2021 – 2024 роках.

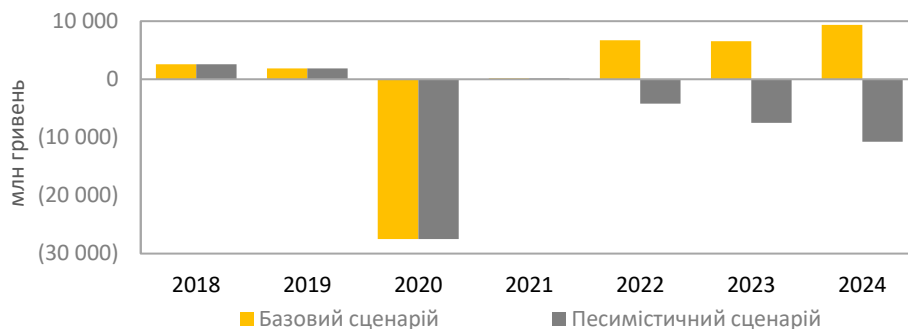
Основні припущення для базового та песимістичного сценаріїв

Базовий	Песимістичний
Прогноз щодо обсягів та цін реалізації послуг в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Компанії.	Прогноз щодо обсягів реалізації послуг у 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Компанії, щодо цін реалізації послуг враховано припущення, що ціни не будуть зростати в 2022 – 2024 роках та залишаться на рівні 2021 року.
Зростання операційних витрат в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Компанії.	Очікування щодо зростання операційних витрат враховано відповідно до зростання споживчих цін та цін виробників за альтернативним сценарієм розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.
Припущення щодо зміни валютного курсу враховано відповідно до прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.	Припущення щодо зміни валютного курсу враховано на рівні +5% щороку порівняно із базовим сценарієм.

Чистий прибуток (збиток) НЕК «Укренерго»

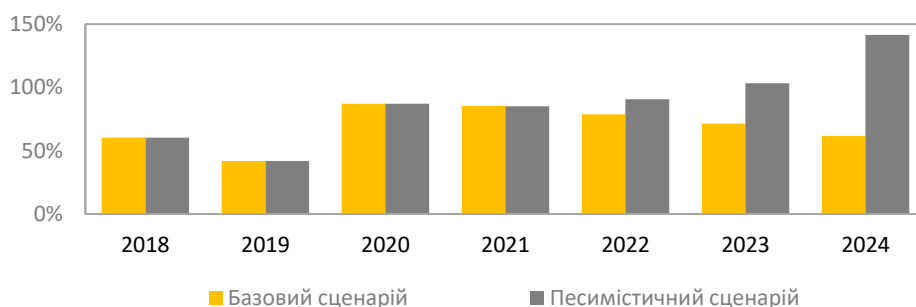
(млн гривень)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	2 603	1 857	(27 498)	178	6 710	6 522	9 372
Песимістичний сценарій	2 603	1 857	(27 498)	137	(4 222)	(7 475)	(10 742)

Коефіцієнт заборгованості НЕК «Укренерго»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	60,26%	41,83%	87,22%	85,45%	80,83%	74,92%	67,03%
Песимістичний сценарій	60,26%	41,83%	87,22%	85,10%	90,71%	103,25%	141,41%

У 2021 році за обома сценаріями очікується беззбиткова діяльність Компанії, в 2022 – 2024 роках за базовим сценарієм очікується прибуткова діяльність Компанії, за песимістичним сценарієм очікуються збитки.

Як наслідок, за умов реалізації песимістичного сценарію відбудеться зростання залежності Компанії від позикового капіталу та зниження спроможності фінансувати діяльність за рахунок власних коштів, очікується значний дефіцит обігових коштів та виникне необхідність у залученні Компанією додаткових коштів для фінансування своєї діяльності та виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, за збереження діючих умов функціонування НЕК «Укренерго» на ринку електроенергії (покладення спеціальних обов'язків із збільшення частки виробництва енергії з альтернативних джерел) та реалізації песимістичного сценарію у 2022 – 2024 роках очікується збиткова діяльність Компанії, що негативно відобразиться на фінансовому стані НЕК «Укренерго» та обсягах сплати до державного бюджету відповідних податків та платежів.

Крім того, за умов реалізації песимістичного сценарію, внаслідок очікуваного дефіциту обігових коштів НЕК «Укренерго» існують ризики неспроможності Компанії виконувати зобов'язання за кредитами, одержаними під державні гарантії.

Зазначена вище інформація про очікувані показники діяльності НЕК «Укренерго» у 2021 – 2024 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат Компанії, відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилитись від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій та не може розглядатись як гарантія настання таких подій у майбутньому.

ДП «НАЕК «Енергоатом»

ДП «НАЕК «Енергоатом» (далі – Підприємство) посідає 8-ме місце у світі за потужністю атомних станцій та є лідером з виробництва електричної енергії в Україні (забезпечує близько 55% потреби України в електроенергії, в осінньо-зимові періоди цей показник сягає 70%).

Тарифи на електричну та теплову енергію, що виробляється на атомних електростанціях ДП «НАЕК «Енергоатом» регулюються та затверджуються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

З липня 2019 року на ДП «НАЕК «Енергоатом» було покладено спеціальні обов'язки для забезпечення загальносуспільного інтересу у процесі функціонування ринку електричної енергії.

Моделювання результатів діяльності ДП «НАЕК «Енергоатом» здійснювалось на підставі інформації Підприємства щодо очікувань на 2021 – 2024 роки.

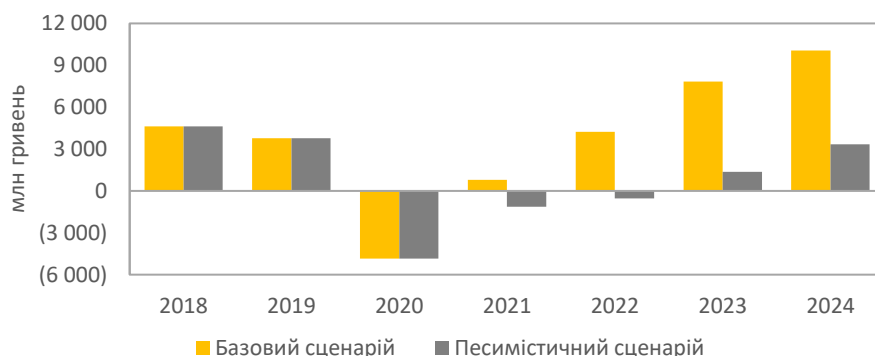
Основні припущення для базового та песимістичного сценаріїв

Базовий	Песимістичний
Прогноз щодо обсягів та цін реалізації продукції в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Підприємства.	Обсяги реалізації продукції у 2021 році враховано на рівні прогнозного балансу виробництва електричної енергії України на 2021 рік, щодо 2022-2024 років зроблено припущення, що обсяги реалізації продукції будуть зростати на рівні зростання ВВП, а ціни – на рівні зростання споживчих цін за альтернативним сценарієм розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.
Очікування щодо зростання операційних витрат в 2021 – 2024 роках враховано відповідно до очікувань Підприємства.	Очікування щодо зростання операційних витрат враховано відповідно до рівня зростання споживчих цін та цін виробників за альтернативним сценарієм розвитку прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.
Припущення щодо зміни валютного курсу враховано відповідно до прогнозу, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586.	Припущення щодо зміни валютного курсу враховано на рівні +5% щороку порівняно із базовим сценарієм.

Чистий прибуток (збиток) ДП «НАЕК «Енергоатом»

(млн гривень)

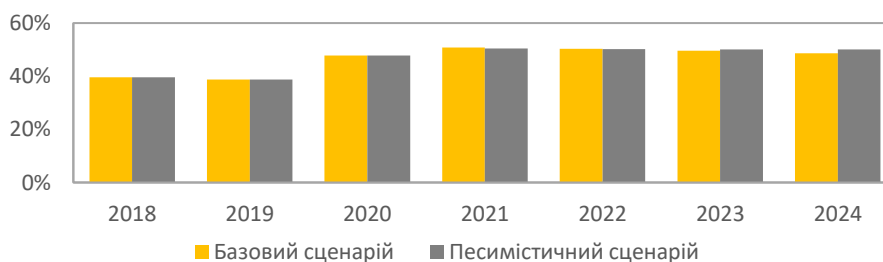
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	4 632	3 774	(4 845)	788	4 238	7 834	10 055
Песимістичний сценарій	4 632	3 774	(4 845)	(1 125)	(542)	1 375	3 335

Як показано на діаграмі у 2021 – 2024 роках за базовим сценарієм очікується прибуткова діяльність ДП «НАЕК «Енергоатом», за песимістичним сценарієм у 2021-2022 роках очікуються збитки Підприємства.

Коефіцієнт заборгованості ДП «НАЕК «Енергоатом»

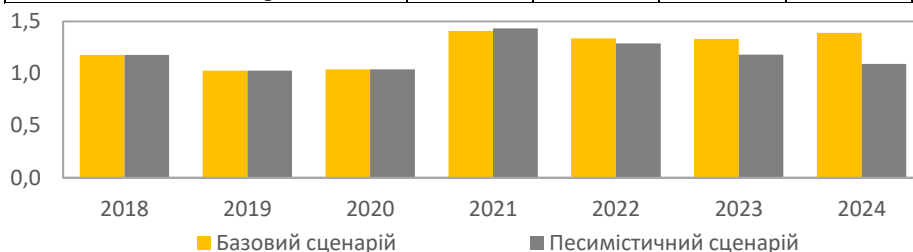
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	39,61%	38,72%	47,74%	50,87%	50,38%	49,67%	48,63%
Песимістичний сценарій	39,61%	38,72%	47,74%	50,49%	50,21%	50,09%	50,02%

У 2020 році відбулось збільшення коефіцієнта заборгованості ДП «НАЕК «Енергоатом» на 9 відсоткових пунктів, що свідчить про значне зростання залежності Підприємства від позикового капіталу та зниження його спроможності фінансувати свою діяльність за рахунок власних коштів. У 2021 – 2024 роках за обома сценаріями зниження залежності Підприємства від позикового капіталу не очікується.

Коефіцієнт поточної ліквідності ДП «НАЕК «Енергоатом»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Базовий сценарій	1,18	1,03	1,04	1,41	1,33	1,33	1,36
Песимістичний сценарій	1,18	1,03	1,04	1,43	1,29	1,18	1,09

Зростання дебіторської заборгованості ДП «НАЕК «Енергоатом» внаслідок низького рівня розрахунків учасників ринку електричної енергії призводить до необхідності залучення Підприємством запозичень для покриття дефіциту обігових коштів.

З урахуванням здійснення ДП «НАЕК «Енергоатом» запозичень, значення показника поточної ліквідності у 2021 – 2024 роках за обома сценаріями очікується на рівні, який свідчить про достатність обігових коштів Підприємства для виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, за збереження діючих умов функціонування ДП «НАЕК «Енергоатом» на ринку електроенергії (покладення спеціальних обов'язків) та реалізації песимістичного сценарію у 2021 – 2022 роках очікується збиткова діяльність Підприємства, що негативно відобразиться на фінансовому стані ДП «НАЕК «Енергоатом» та обсягах сплати до державного бюджету відповідних податків та платежів.

Зазначена вище інформація про очікувані показники діяльності ДП «НАЕК «Енергоатом» у 2021 – 2024 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат Підприємства, відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилятися від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій та не може розглядатись як гарантія настання таких подій у майбутньому.

Щодо інших суб'єктів господарювання, що включені до Переліку, Мінфіном продовжується робота з оцінки можливих результатів їх діяльності в 2021 – 2024 роках.

Ураховуючи вищевказане, існують високі ризики негативного впливу на показники державного бюджету фіскальних ризиків, пов'язаних із діяльністю державних компаній, які може бути зменшено шляхом:

- розробки та впровадження суб'єктами управління спільно із державними компаніями та Мінфіном заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків у діяльності особливо важливих для економіки підприємств;
- оптимізації підприємствами витрат, скороченні витрат не пов'язаних з основною діяльністю, актуалізації капітальних інвестицій з урахуванням стратегій розвитку та їх окупності;
- підвищення ефективності корпоративного управління, зокрема створення незалежних наглядових рад;
- стратегічного планування та забезпечення результативного функціонування кожного підприємства;
- прозорого процесу приватизації підприємств, які повинні бути приватизовані, та продаж на прозорих умовах непрофільних/не задіяних в основній діяльності активів підприємств, що залишаються в державній власності;
- реструктуризації та ліквідації непрацюючих підприємств та тих, що неефективно використовують державне майно;
- забезпечення прозорості та звітності підприємств (вільний доступ до достовірної та актуальної інформації про кожне підприємство).

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕВИКОНАННЯМ ПЛАНУ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА

Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» початково було визначено надходження від приватизації державного майна на рівні 12,0 млрд гривень. Проте в результаті зростання рівня невизначеності, обмеження ділової активності та погіршення очікувань інвесторів, у змінах до закону про державний бюджет було скориговано і показник надходжень від приватизації. Так, змінами до закону про державний бюджет надходження від приватизації було встановлено у сумі 500 млн гривень.

Фактичні надходження від приватизації державного майна до загального фонду державного бюджету у 2020 році дорівнювали 2,2 млрд грн, перевиконання річного планового показника приватизації склало 1,7 млрд гривень. Найбільша частка у надходженнях за один лот – 49,4 відсотка обсягу надходжень – становив продаж державного пакету акцій розміром 100 відсотків статутного капіталу ПрАТ «Готель «Дніпро» у сумі 1,1 млрд гривень. Решта коштів надійшла від проведених аукціонів з продажу підприємств спиртової галузі – МПД (місця провадження діяльності та зберігання спирту), що входять до ДП «Укрспирт», та об'єктів малої приватизації.

Слід зазначити, що Перелік об'єктів великої приватизації державної власності затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.01.2019 № 36-р (із змінами), який не має визначеного строку дії.

З березня 2020 року по квітень 2021 року Законами України було призупинено приватизацію об'єктів великої приватизації, аукціони з продажу об'єктів великої приватизації не проводились.

Законом України від 30.03.2021 № 1365-IX «Про внесення змін до Розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» відновлено проведення аукціонів з продажу об'єктів великої приватизації (крім аукціонів із зниженням стартової ціни, аукціонів за методом вивчення цінових пропозицій, а також приватизація шляхом викупу).

Після зняття законодавчих обмежень продажу об'єктів великої приватизації Фонд державного майна активізував роботу з підготовки таких об'єктів до продажу та забезпечення проведення аукціонів.

Ураховуючи прийняття вказаного Закону, Кабінет Міністрів України на засіданні 16 червня 2021 року ухвалив розпорядження № 662-р «Про затвердження умов продажу державного пакета акцій акціонерного товариства «Об'єднана гірничо-хімічна компанія» на аукціоні», яким затвердив умови приватизації та пропозицію стартової ціни підприємства. Стартова ціна державного пакета акцій становить 3,7 млрд гривень.

Щодо інших об'єктів великої приватизації, запланованих до продажу у 2021 році (АТ «Перший київський машинобудівний завод», ПрАТ «Президент-Готель»), за даними Фонду державного майна наразі радниками здійснюється робота щодо підготовки до продажу об'єктів.

Слід зазначити, що Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» надходження до загального фонду від приватизації державного майна передбачені у сумі 12 млрд гривень. Станом на 31.08.2021 фактично до загального фонду від приватизації державного майна надійшло 1624,7 млн грн, що становить 16,5 % виконання планових показників на січень-серпень поточного року та 13,5% за рік. Зазначені надходження забезпечені за рахунок продажу об'єктів малої приватизації на електронних аукціонах.

З огляду на такий фактичний стан надходження коштів від приватизації до державного бюджету, можливі ризики невиконання плану вказаних надходжень у 2021 році оцінюються у розмірі 8,3 млрд гривень.

Ураховуючи темпи підготовки об'єктів до продажу, у 2021 році існує висока імовірність невиконання плану надходжень від приватизації державного майна та перенесення продажу об'єктів великої приватизації на 2022 рік.

При цьому недоотримання коштів від приватизації державного майна призведе до збільшення державних запозичень (відповідно до положень статті 15 Бюджетного кодексу України), що в свою чергу призведе до збільшення обсягу державного боргу та видатків на його обслуговування.

Необхідною умовою забезпечення надходження коштів до державного бюджету від приватизації державного майна в 2022 році є:

- забезпечення Фондом державного майна обґрунтованого планування надходження коштів від приватизації державного майна;
- прискорення проведення Фондом державного майна конкурсів з відбору радників для підготовки до приватизації та продажу об'єктів, включених рішенням Уряду до переліку об'єктів великої приватизації і затвердження Кабінетом Міністрів радників та умов продажу;
- своєчасна передача органами уповноваженими управляти державним майном Фонду державного майна на приватизацію об'єктів;
- прийняття в установлені строки рішення про приватизацію.

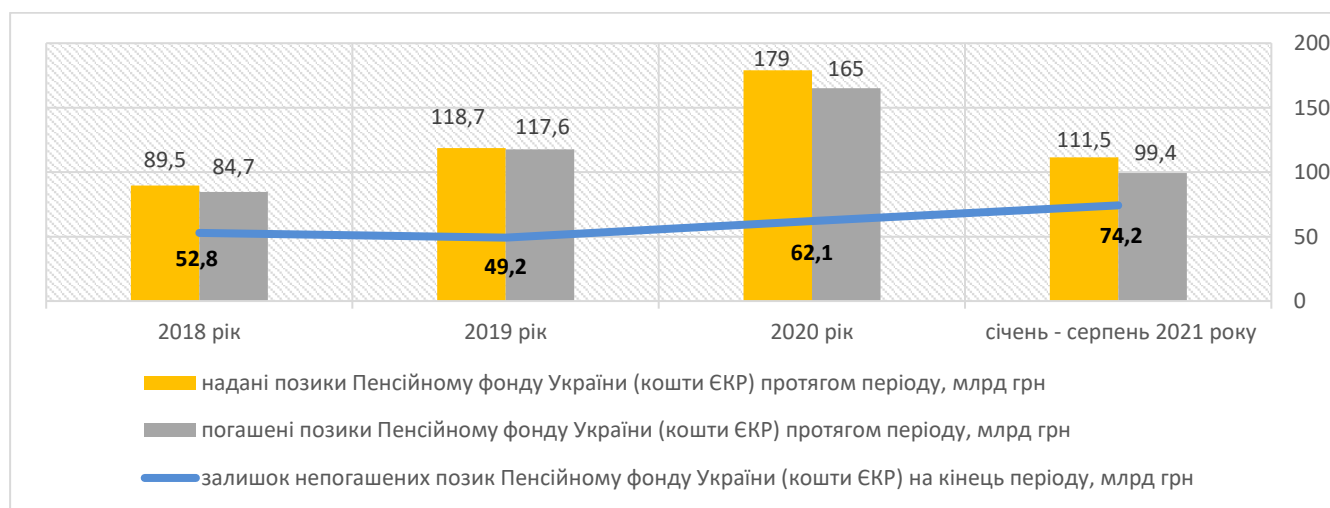
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ СФЕРОЮ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

За інформацією Міністерства соціальної політики у 2020 році відбулися фінансові ризики, пов'язані із невиконанням планових показників власних надходжень Пенсійного фонду внаслідок:

- зменшення чисельності найманих працівників (чисельність найманих працівників у грудні 2020 р. склала 9 948,1 тис. осіб, що на 315,0 тис. осіб менше, ніж у грудні 2019 року);
- зниження рівня платоспроможності, в т. ч. підприємств, установ, організацій у частині сплати обов'язкових страхових платежів у зв'язку із зменшенням доходів та уповільненням зростання заробітної плати у період дії карантину, пов'язаного з поширенням COVID-19 (план по надходженню частини єдиного внеску, розподіленої на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування не виконано на 19,7 млрд грн);
- звільнення від нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до Законів України від 17.03.2020 № 533-ІХ, від 30.03.2020 № 540 - ІХ, від 13.05.2020 № 591-ІХ та від 13.05.2020 № 592-ІХ (втрати Пенсійного фонду України за період з 01.03.2020 по 31.05.2020 становили 4,2 млрд грн);
- зростання заборгованості зі сплати ЄСВ та відшкодування пільгових пенсій (станом на 01.01.2021 загальна сума заборгованості з обов'язкових страхових платежів та зі сплати єдиного внеску склала 37,6 млрд грн, з яких 20,7 млрд грн зі сплати єдиного внеску (за даними ДПС), сума заборгованості по відшкодуванню пільгових пенсій – 15,5 млрд грн).

Імовірність настання у 2022 році фінансових ризиків, пов'язаних зі сферою пенсійного забезпечення, в тому числі через зазначені вище причини, є також високою, оскільки тенденція до зростання заборгованості Пенсійного фонду за позиками, наданими з єдиного казначейського рахунку (далі – ЄКР) на покриття тимчасових касових розривів зберігається й надалі. Так, Пенсійний фонд за січень – серпень 2021 року вже отримав позик з ЄКР на суму 111,5 млрд грн, але погасив лише 99,4 млрд гривень. Таким чином, обсяг непогашеної заборгованості Пенсійного фонду перед ЄКР сягнув у 2021 році вже 12,1 млрд грн, а загальна сума заборгованості Пенсійного фонду за такими позиками станом на 01.09.2021 становила 74,2 млрд гривень.

Динаміка погашення Пенсійним фондом позик з ЄКР за 2018-2021 роки

Джерело: дані Державної казначейської служби України.

Також у 2021 році втрати ЄСВ від прийняття змін до пенсійного законодавства, зокрема після запровадження з 01.01.2021 змін, внесених Законом України від 13.05.2020 № 592-IX «Про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо усунення дискримінації за колом платників» до Закону від 08.07.2010 № 2464-IV «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» щодо звуження кола платників ЄСВ, за розрахунками Пенсійного фонду становитимуть 7,0 млрд гривень.

Протягом багатьох років бюджет Пенсійного фонду є дефіцитним. Дефіцит коштів покривається в тому числі за рахунок коштів Державного бюджету України. Так, бюджетом Пенсійного фонду України на 2021 рік (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 № 126) передбачається покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду за рахунок коштів державного бюджету у сумі 21,7 млрд гривень. У 2022 році планується, що Пенсійний фонд також потребуватиме значних бюджетних коштів для покриття дефіциту.

Крім того, за інформацією Пенсійного фонду України, у сфері пенсійного забезпечення існує висока ймовірність зростання обсягу видатків на пенсійні виплати, зокрема у 2022 році у зв'язку із прийняттям рішення Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду від 17.12.2019 у зразковій справі № 160/8324/19а, щодо перерахунку пенсій військовослужбовцям з грошового забезпечення, визначеного станом на 05.03.2019, з урахуванням щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії, а також збереженням відсоткового розміру грошового забезпечення.

У разі покладення судами на органи Пенсійного фонду зобов'язань провести відповідні перерахунки, потреба в додаткових асигнуваннях з Державного бюджету України для виплати перерахованих пенсій за період з квітня 2019 року по грудень 2022 року орієнтовно може становити 64,6 млрд грн (з урахуванням постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 713 «Про додатковий соціальний захист окремих категорій осіб»).

Також існує ймовірність зростання у 2022 році обсягу видатків на пенсійні виплати внаслідок прийняття змін до пенсійного законодавства без визначення ресурсів для їх фінансового забезпечення, а також прийняття законів щодо фінансування невиконаних сум пенсій особам, які проживають у населених пунктах Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють повноваження. Обсяг впливу на показники державного бюджету буде визначатись у разі прийняття таких законодавчих актів.

Ратифікація Угоди між Україною та Федеративною Республікою Німеччина та Державою Ізраїль щодо пенсійного забезпечення потребуватиме додаткових витрат Пенсійного фонду у сумі 2,0 млрд грн та 8,6 млрд грн відповідно.

Для зменшення впливу на показники державного бюджету фіскальних ризиків, пов'язаних із відхиленням від планових показників у сфері пенсійного забезпечення, є необхідним:

- недопущення нарощування заборгованості зі сплати ЄСВ та погашення наявного боргу;
- розроблення на середньострокову перспективу плану заходів зі зменшення дефіциту бюджету Пенсійного фонду;
- погашення одержаних Пенсійним фондом позик, наданих з ЄКР на покриття тимчасових касових розривів, до кінця бюджетного періоду, в якому вказані позики було надано;
- продовження роботи щодо детінізації заробітної плати Державною податковою службою, Пенсійним фондом України та Державною службою України з питань праці з метою запобігання ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та збільшення чисельності найманих працівників;
- прийняття змін до пенсійного законодавства лише у разі наявності ресурсів для їх фінансового забезпечення;
- здійснення відстеження стану розгляду справ і контролю механізму погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішеннями судів;
- продовження реформи пенсійної системи з урахуванням довгострокових демографічних прогнозів та майбутнього навантаження пенсійних виплат на державні фінанси.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯМ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

За інформацією Національного банку України у 2020 році реалізувався один фіскальний ризик (попередньо ідентифікований), пов'язаний із функціонуванням фінансового сектору – докапіталізація АТ «Укрексімбанк» на суму 6,84 млрд гривень (рішення Уряду від 23.09.2020 № 881 «Про збільшення статутного капіталу акціонерного товариства «Державний експортно-імпортерний банк України»). Так, два роки поспіль за результатами стрес-тесту АТ «Укрексімбанк» мав потребу у капіталі за несприятливим сценарієм. Проведене в 2020 році експрес стрес-тестування підтвердило попередні висновки. Сукупна потреба у капіталі була меншою, у порівнянні з висновками стрес-тестування 2019 року. Цього вдалось досягти за рахунок вжитих банком заходів з підвищення стійкості.

У «Звіті про фінансову стабільність» за червень 2021 року, який був підготовлений Національним банком України, зазначається, що фінансова система залишається стійкою до впливу кризи та високоприбутковою. Висока увага банків до якості портфелів до та під час кризи, своєчасна реструктуризація кредитів боржників, які зазнали труднощів, дали змогу пройти кризовий період без значних втрат для фінансового сектору. Наявну ліквідність і запас капіталу банки все активніше використовують для кредитування, темпи якого помітно прискорилися в 2021 році. Добрий стан банківського сектору та відновлення економіки дають змогу Національному банку поступово згортати антикризові заходи, зокрема довгострокове рефінансування. Крім того, збереження високої прибутковості уможливорює заплановане впровадження нових регуляторних вимог, перш за все до капіталу банків.

Разом з тим, за інформацією Національного банку у 2021 році, існує помірний імовірність настання фіскального ризику, пов'язаного із прийняттям несприятливих для держави судових рішень щодо законності націоналізації АТ КБ «ПриватБанк». У разі матеріалізації такого фіскального ризику, вартісна оцінка можливого впливу на державний бюджет може становити від 50 млрд грн і більше.

Верховна Рада України 13.05.2020 прийняла Закон України № 590-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності», який унормовує суперечливі питання виведення банків з ринку та дозволить завершити процедури виведення/ліквідації тих банків, рішення по яких скасовані судами.

У травні 2021 року банк Англії визнав процедуру bail-in, проведену під час націоналізації АТ КБ «ПриватБанк», такою, що відповідає законодавству. Це знизило ризики ухвалення несприятливих для держави судових рішень стосовно зобов'язань, що були конвертовані у капітал в процесі націоналізації.

У третьому кварталі 2021 року Національний банк завершить щорічне стрес-тестування банків. За його підсумками можливе уточнення оцінок стосовно фіскальних ризиків фінансового сектору. Наразі державні банки не потребують докапіталізації. Для зменшення подібних ризиків у майбутньому варто продовжити реалізацію стратегії державних банків та заходи з підвищення їх стійкості.

За інформацією Національного банку України у 2022 році, існує висока імовірність виникнення фіскальних ризиків, пов'язаних із зниженням можливостей сплати до державного бюджету дивідендів державними банками у зв'язку зі зростанням вимог до капіталу.

Так, передбачалось, що протягом 2020–2023 років банки за рахунок інструментів основного капіталу сформують буфер консервації капіталу (з 01.01.2020 – 0,625%, з 01.01.2021 – 1,25%, з 01.01.2022 – 1,875%, з 01.01.2023 – 2,5%) та буфер системної важливості (з 01.01.2021 він мав становити 1,5% для АТ «Укрексімбанк» та АБ «Укргазбанк» та 2% для АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк»).

Впровадження Національним банком вказаних буферів було відтерміновано. Про нові дати активізації буферів капіталу Національний банк України має повідомити окремо та завчасно. Національний банк може підвищити індивідуальні нормативи достатності капіталу для кожного окремого банку, якщо виконання мінімальних загальних вимог до достатності капіталу не гарантуватиме його фінансової стійкості. Індивідуальні нормативи базуватимуться на результатах наглядового процесу SREP, який, серед іншого, включатиме оцінку достатності капіталу банком в процесі ICAAP.

На основі Методики оцінки фінансової стійкості Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд), затвердженої рішенням виконавчої дирекції Фонду від 28.02.2013 № 13 (у редакції від 13 грудня 2018 року № 3358) Фонд оцінив ризики, що існують на сьогодні в банківській системі України та порівняв їх зі своїми фінансовими можливостями на наступні 12 місяців. Сума накопичених Фондом коштів свідчить про те, що протягом наступних 12 місяців за оптимістичним сценарієм Фонд буде у змозі здійснити виплати вкладникам неплатоспроможних банків без додаткового залучення коштів із державного бюджету. Проте, за умови реалізації песимістичного сценарію, передбаченого розрахунками Фонду, в червні 2022 року можливе виникнення дефіциту коштів у сумі близько 1,65 млрд гривень. Фонд не має змоги впливати на зазначені ризики в банківській системі України, тому оцінює свої фіскальні ризики на такому рівні. Вірогідність реалізації таких ризиків у повному обсязі є низькою і реалізація їх можлива лише в умовах важких фінансових потрясінь у банківському секторі.

Ураховуючи вказане, в подальшому з метою мінімізації впливу на показники державного бюджету фіскальних ризиків, пов'язаних із функціонуванням фінансового сектору, є необхідним:

- впровадження ефективних механізмів для роботи з непрацюючими кредитами;
- прискорення реалізації стратегії реформування державних банків;
- продовження запровадження макропруденційних нормативів, які спрямовані на посилення стійкості банківської системи до можливих шоків;
- прискорення реалізації заходів, спрямованих на поступовий вихід держави із банківського сектору;
- здійснення реструктуризації боргових зобов'язань Фонду гарантування вкладів фізичних осіб перед Міністерством фінансів;
- поглиблення співпраці з міжнародними партнерами;
- прийняття законодавчих актів, спрямованих на розвиток фінансового сектору.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Мінекономіки наказом від 26.05.2020 № 986, який зареєстрований в Міністерстві юстиції України 06.07.2020 за № 628/34911, затверджено Порядок подання державними партнерами (концесієдавцями) щорічного звіту про виконання договору, укладеного в рамках державно–приватного партнерства, у тому числі концесійного договору та відповідну форму для подання інформації, яка містить розділ V «Аналіз ризиків, що покладені на державного партнера / концесієдавця відповідно до договору (уноситься інформація за тими ризиками, які відповідно до договору належать до відповідальності державного партнера / концесієдавця)».

За результатами проведеного аналізу отриманих звітів за новою формою за 2020 рік в частині моніторингу загального рівня ризиків державного партнера (концесієдавця) за договорами, укладеними у рамках державно – приватного партнерства, у тому числі концесійними договорами, Мінекономіки встановлено відсутність інформації про ризики по договорах, укладених з державними органами, які згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, зокрема:

- концесійний договір від 26.06.2020 між Міністерством інфраструктури України та ДП «Адміністрація морських портів України» і ТОВ «РисоілХерсон» та ТОВ «Проектна компанія «Рисоіл-Херсон» – операційна діяльність концесіонером не розпочата, інформація по ризиках відсутня. Наразі триває перехідний період щодо виконання умов концесійного договору у морському порту Херсон відповідно до наказу Мінінфраструктури від 11.09.2020 № 561 «Про деякі питання виконання умов концесійного договору стосовно передачі в концесію майна ДП «Херсонський морський торговельний порт» і майна ДП «Адміністрація морських портів України» протягом перехідного періоду»;

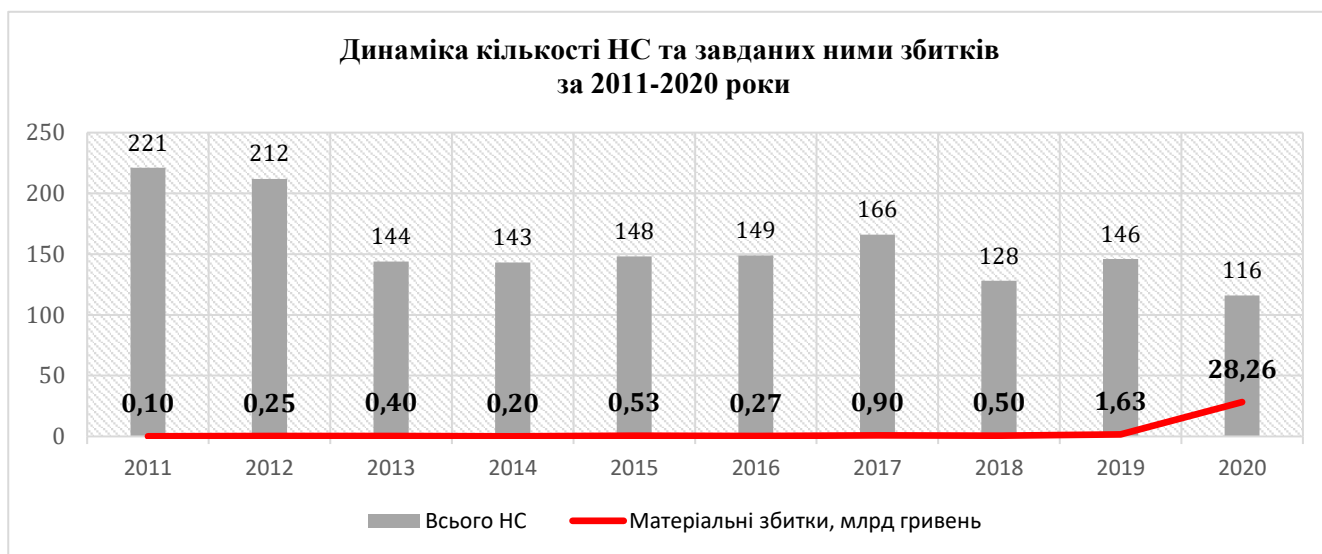
- концесійний договір від 20.08.2020 між Міністерством інфраструктури України та ДП «Адміністрація морських портів України» і Кютерміналз Дабл Ю.ЕЛ.ЕЛ та ТОВ «Кютерміналз Ольвія» – операційна діяльність концесіонером не розпочата, інформація по ризиках відсутня. Наразі триває перехідний період щодо виконання умов концесійного договору у морському порту Ольвія, відповідно до наказу Мінінфраструктури від 19.10.2020 № 620 «Про

деякі питання виконання умов концесійного договору стосовно передачі в концесію майна державного майна «Стивідорна компанія «Ольвія» і майна державного підприємства «Адміністрація морських портів України» протягом перехідного періоду».

У разі запровадження проектів державно-приватного партнерства у 2022 році оцінку ризиків, пов'язаних із їх реалізацією та впливом на показники державного бюджету, буде проведено додатково.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО, ПРИРОДНОГО ТА ІНШОГО ХАРАКТЕРУ

За даними Державної служби з надзвичайних ситуацій у 2020 році було зареєстровано 116 надзвичайних ситуацій (далі – НС), якими завдано збитків на суму понад 28,3 млрд гривень.

Джерело: дані Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Така кількість НС є найменшою за період спостережень починаючи з 1997 року. Натомість, збільшилась масштабність НС та зафіксовано зростання порівняно із 2019 роком більш ніж у 17 разів суми завданих НС збитків, насамперед унаслідок НС, пов'язаних із лісовими пожежами, посухою у південних областях та паводком у західних областях України.

У 2020 році з резервного фонду державного бюджету на ліквідацію та запобігання НС було виділено близько 2,8 млрд гривень. Державна служба з надзвичайних ситуацій протягом 2020 року отримала міжнародну технічну допомогу на суму понад 29 млн гривень. За вказаний період було проведено 22240 навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Аналіз НС свідчить, що упродовж останнього десятиріччя тенденції до їх збільшення або зменшення не спостерігається, проте враховуючи збереження рівня наслідків НС, варто зазначити, що рівень ризиків виникнення НС природного та техногенного характеру та ризиків збитків від них залишається практично незмінним та досить високим для більшості регіонів України, що підтверджується рекордною сумою завданих НС збитків у 2020 році.

Так, за даними останніх 10 років, спостережень в Україні щороку в середньому реєструється: 140 – 160 НС, збитки від яких становлять близько 3,3 млрд грн на рік (мінімальна сума збитків завданих НС – 102,75 млн грн у 2011 році, максимальна – 28,3 млрд грн у 2020 році).

Аналіз усереднених статистичних даних щодо розміру прямих матеріальних збитків свідчить про тенденцію збільшення завданих однією НС збитків від 9,3 млн грн до 20,9 млн гривень.

Розрахований прогноз основної тенденції показує, що у 2021 році можливе виникнення 130 – 150 НС, у 2022 році – 115 – 135 НС. Песимістичний прогноз вказує, що можлива кількість НС може досягти у 2021 році - 190 НС, у 2022 році – 189 НС.

При цьому, враховуючи різні сценарії прогнозу, кількість НС природного характеру знаходитиметься в діапазоні 75 – 100 НС у 2021 році, 88-108 НС у 2022 році, а кількість НС техногенного характеру – в діапазоні 45 – 70 НС у 2021 році, 45 – 65 НС у 2022 році.

З метою запобігання виникненню НС Державна служба з надзвичайних ситуацій спільно із центральними та місцевими органами виконавчої влади здійснює прогнозування ймовірності виникнення НС, забезпечує в межах повноважень проведення навчань і тренувань з питань цивільного захисту, залучення гуманітарної та міжнародної допомоги тощо.

ПЕРЕЛІК
суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики

Код згідно з ЄДРПОУ	Найменування суб'єкта господарювання
Кабінет Міністрів	
20077720	НАК "Нафтогаз України"
21515381	ДП "Енергоринок"
40075815	АТ "Українська залізниця"
43068454	ДП "Гарантований покупець"
24584661	ДП "НАЕК "Енергоатом"
20588716	ПрАТ "Укргідроенерго"
Мінекономіки	
37243279	АТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України"
Міненерго	
32402870	ДП "Регіональні електричні мережі"
32359108	ПАТ "Лисичанськвугілля"
33426253	ДП "Селидіввугілля"
32087941	ДП "Мирноградвугілля"
32320594	ДП "Первомайськвугілля"
34032208	ДП "Шахтоуправління "Південно-донбаське №1"
33839013	ДП "Торецьквугілля"
32323256	ДП "Львіввугілля"
40695853	ДП "Шахта ім. М. С. Сургая"
32365965	ДП "Волиньвугілля"
14309787	ДП "СхідГЗК"
00100227	НЕК "Укренерго"*
41089111	АТ "Магістральні газопроводи України"*
42795490	ТОВ "Оператор газотранспортної системи України"*
Мінінфраструктури	
20572069	ДП "МА "Бориспіль"
21560045	АТ "Укрпошта"
Державне космічне агентство	
24381357	ДП "Укркосмос"
14308368	ДП "ВО ПМЗ ім. О. М. Макарова"
НАК "Нафтогаз України"	
30019801	АТ "Укртрансгаз"
ДК "Укроборонпром"	
31821381	ДП "НВКГ "Зоря"- "Машпроект"
14315629	ДП "Завод імені В. О. Малишева"

*згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.07.2021 № 833-р «Деякі питання управління об'єктами державної власності» суб'єкти господарювання передані в сферу управління Міненерго